

ОДЛУКЕ САВЕЗНОГ УСТАВНОГ СУДА

Оснивачи предузећа у мешовитој својини сами одређују које ће органе управљања предузећем имати

Одредбом члана 21. Статута Компаније П., прописано је да је орган управљања Компанијом Управни одбор и да тај орган одлучује о питањима која су законом стављена у надлежност скупштине и управног одбора друштва са ограниченом одговорношћу, а одредбом члана 25. истог статута утврђено је да Статут доноси Управни одбор, који одлучује и о изменама и допунама Статута.

Подносилац захтева за оцењивање уставности и законитости оспорених одредби Статута сматра да је Статут донео орган који за то није надлежан — Управни одбор, уместо скупштине Компаније, и да Статут, стога, није сагласан са Законом о предузећима.

Одредбама члана 36. Закона о предузећима („Сл. лист СФРЈ”, бр. 77/88, 40/89, 46/90 и 61/90) прописано је да се на оснивање и управљање друштвом са ограниченом одговорношћу у друштвеној својини сходно примењују одредбе тога закона о предузећу у мешовитој својини. Одредбом, пак, члана 106. став 2. тачка 4) тога закона, прописано је да статут друштва са ограниченом одговорношћу у мешовитој својини садржи одредбе о начину управљања друштвом и о оснивању управног одбора и скупштине друштва, ако су се улагачи договорили да ће ти органи постојати. Постојање скупштине друштва зависи, дакле, од договора оснивача друштва, што значи да постојање скупштине није, по Закону о предузећима, обавезно, ако о томе постоји договор оснивача; постојање тога договора није доведено у сумњу. Отуда, по оцени Савезног уставног суда, оспорене одредбе Статута нису противне Закону о предузећима и нема разлога за покретање поступка за оцењивање њихове законитости.

(Савезни уставни суд, решење III У број 177/95, од 24. јануара 1996).

Ако закон не садржи одредбе које вређају слободе и права зајамчене Уставом СРЈ или друге одредбе које би биле противне томе уставу — нема разлога за оцењивање уставности таквог закона

Грађанин је оспорио уставност Закона о електропривреди („Сл. гласник РС”, број 45/91), због тога што тај закон допушта аконтативно плаћање електричне енергије, противно одређеној одлуци Савезног уставног суда о начину плаћања електричне енергије.

Одлучујући о захтеву за покретање поступка за оцењивање уставности означеног закона, Савезни уставни суд утврдио је, пре свега, да Закон о

електропривреди не садржи одредбе о начину плаћања испоручене електричне енергије, па ни о обавези потрошача електричне енергије да аконтативно плаћају потрошњу те енергије. Осим тога, Савезни уставни суд утврдио је да се његова одлука о тим питањима односи, у ствари, на оцењивање уставности и законитости Општих услова за испоруку електричне енергије, којима се утврђује начин плаћања испоручене електричне енергије. С обзиром на то што оспорени закон нема одредби због којих се оспорава његова уставност, и што је уставност и законитост Општих услова за испоруку електричне енергије посебан предмет оцењивања уставности и законитости, Савезни уставни суд оценио је да нема разлога за покретање поступка за оцењивање уставности оспореног закона, па, због тога, није усвојио иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности означеног закона.

(Савезни уставни суд, решење I У број 143/95, од 24. јануара 1995)

Кад јавно предузеће „Електропривреда Србије” омогући потрошачима електричне енергије из категорије „домаћинства” да сами утврђују количину утрошене енергије и цену те енергије плаћају према утрошку, а остале потрошаче обавезе на аконтативно плаћање енергије — нема повреде Устава и закона на штету грађанина

Одлуком о изменама и допунама Одлуке о општим условима за испоруку електричне енергије („Службени гласник Републике Србије”, број 11/95), Јавно предузеће „Електропривреда Србије” омогућило је потрошачима електричне енергије из категорије потрошача „домаћинства” да сами читавају мерне уређаје („самоочитавање”) и потрошњу електричне енергије плаћају према испорученој количини те енергије коју потрошачи сами установе — читавањем мерних уређаја и уређен начин плаћања електричне енергије кад грађанин сам читава мерне уређаје.

Анонимна група радника оспорила је уставност наведене одлуке, истичући да та одлука није сагласна са одлуком Савезног уставног суда, од 23. фебруара 1995. године, којом је Суд огласио неуставним одредбе Одлуке о општим условима за испоруку електричне енергије о начину плаћања те енергије.

Означеном одлуком од 23. фебруара 1995. године, Савезни уставни суд оценио је да одређене одредбе Одлуке о општим условима за испоруку електричне енергије (пре измене те одлуке, од 1995. године) нису сагласне са Уставом СРЈ и савезним законом због тога што потрошачима електричне енергије из категорије „домаћинства” не омогућују да сами утврђују количину утрошене енергије. С обзиром на то што Одлука Јавног предузећа, од 1995. године уређује питање утврђивања (и плаћања) количине утрошене електричне енергије на изложени начин, Савезни уставни суд оценио је да оспорена одлука не само што није противна наведеној одлуци Савезног уставног суда, већ ни Уставу СРЈ ни савезном закону, и да стога нема разлога за покретање поступка за оцењивање уставности и законитости оспорене одлуке.

(Савезни уставни суд, решење III У број 87/95, од 24. јануара 1996)

Одлука јавног предузећа по којој потрошач електричне енергије који утроши више од одређеног броја киловата електричне енергије плаћа ту потрошњу по увећаним тарифним ставовима (већој цени) не вређа начело једнакости, утврђено Уставом СРЈ, ни друге одредбе тога устава, односно савезног закона

Одредбама члана 16. Одлуке о изменама и допунама Тарифног система за продају електричне енергије („Сл. гласник Републике Србије”, бр. 23/95 и 47/95) прописано је да се, изузетно, у раздобљу од 1. октобра 1995. до 31. марта 1996. године, просечна месечна потрошња електричне енергије обрачунава применом увећаних тарифних ставова за активну енергију и обрачунаску снагу („блок-тарифа”), тако што се потрошња изнад одређених количина обрачунава по тарифним ставовима увећаним од два до пет пута.

Подносилац захтева за оцењивање уставности и законитости оспорених одредби наведеног општег акта сматра да те одредбе нису сагласне с Уставом СРЈ, због тога што оне значе новчано кажњавање грађана, тј. потрошача електричне енергије и повреду одредби чл. 20., 27., 50. и члана 74. Устава СРЈ.

Савезни уставни суд нашао је, одлучујући о захтеву, да оспорене одредбе наведене одлуке не уводе никакво новчано кажњавање потрошача електричне енергије, и да се, са тога становишта, не поставља питање уставности тих одредби. Пошто је, очито, у питању мера ограничења потрошње електричне енергије, која се не може сматрати новчаним кажњавањем потрошача електричне енергије, Савезни уставни суд нашао је да не само да није реч ни о каквом новчаном кажњавању потрошача електричне енергије, већ ни о повреди начела једнакости грађана, из члана 20. став 1. Устава СРЈ, будући да оспорене одредбе наведене одлуке потрошњу електричне енергије не ограничавају ни према којем својству грађанина које не сме бити основ за неједнакост грађана, нити на било који начин вређају права зајамчена другим, означеним одредбама Устава СРЈ.

(Савезни уставни суд, решење III У број 159/95, од 24. јануара 1996)

Подела обвезника доприноса за социјално осигурање на запослене и предузетнике није повреда начела једнакости, утврђеног Уставом СРЈ

Законом о доприносима за социјално осигурање („Сл. гласник Републике Србије”, бр. 44/94, 74/94 и 53/95) прописано је да су обвезници доприноса за социјално осигурање: (1) запослени (и изабрана и именована лица која остварују зараду), (2) лица која самостално обављају дозвољену делатност (предузетници) и (3) послодавци, утврђене су основнице и стопе доприноса за социјално осигурање.

Грађанин (адвокат) оспорава уставност односних одредби тога закона, због тога што сматра да подела осигураника на запослене и на предузетнике представља повреду начела једнакости грађана, зајамчену Уставом Савезне Републике Југославије.

Савезни уставни суд одбио је покретање поступка за оцењивање уставности односних одредби наведеног закона. Савезни уставни суд пошао је, при томе, од Устава СРЈ, по којем Савезна Република Југославија уређује основе социјалног осигурања, и по којем Савезна Република Југославија не уређује финансирање социјалног осигурања, односно обавезу плаћања доприноса за различите видове социјалног осигурања. Савезни уставни суд сматра да је у питању област друштвених односа која се уређује законом републике-чланице, и да је право републичког законодавца да обвезнике доприноса за социјално осигурање, зависно од природе и обима права која из социјалног осигурања имају поједине категорије обвезника тога доприноса, разврста у одређене групе. То, по оцени Савезног уставног суда, није повреда начела једнакости грађана, зајамченог Уставом Савезне Републике Југославије, будући да разврставање осигураника у одређене групе не зависи од личних својстава која по одредби члана 20. став 1. Устава СРЈ не могу бити основ за неједнакост грађана, већ од природе осигурања.

(Савезни уставни суд, решење I У број 50/95, од 17. јануара 1996)

Одредба закона по којој свако лице које има правни интерес може од органа локалне управе захтевати иселење лица које се усели у посебне или заједничке делове стамбене зграде без уговора о закупу не дира у својинске односе и није повреда одредбе Устава СРЈ о надлежности Федерације да уређује основе својинских односа

Одредбом члана 46. Закона о етажној својини („Сл. лист РЦГ”, број 21/95) прописано је: ако се неко лице усели у посебне или заједничке делове стамбене зграде без уговора о закупу, свако лице које има правни интерес може од органа локалне управе захтевати његово иселење; поступак за иселење хитан је, а против решења о иселењу може се, у року од три дана, изјавити жалба министарству надлежном за стамбене послове; жалба не задржава извршење решења.

Грађаним сматра да оспорене одредбе наведеног закона нису у складу са Уставом СРЈ, будући да су у питању основни својинско-правни односи, које уређује Федерација, и да су питања на која се односе оспорене законске одредбе — питања која спадају у надлежност редовних судова.

Федерација, по одредби члана 77. тачка 5) Устава Савезне Републике Југославије, доноси законе у области основа својинско-правних односа. Надлежност за уређивање тих односа подељена је, дакле, између савезне државе и република-чланица. Из такве, подељене надлежности савезна држава и држава-чланица Савезне Републике Југославије исходи, по оцени Савезног уставног суда, да је право републике-чланице да уреди етажну својину, и да Република Црна Гора, уређујући питање заштите од бесправног усељења у делове стамбене зграде који представљају посебне или заједничке делове зграде, није повредила наведену одредбу Устава Савезне Републике Југославије о надлежности савезне државе да уређује одређена питања. Тиме што уређује тај поступак, Република Црна Гора не дира ни у прописану над-

лежност редовних судова, с обзиром на то што значење оспорених законских одредби није у искључењу надлежности редовних судова за суђење у споровима о стварним правима, већ у томе што уређује управо односе који нису засновани ни на својини ни на облигационом односу, односно на закупном односу.

(Савезни уставни суд, решење I У број 174/95, од 17. јануара 1996)

О статусним променама одлучује скупштина предузећа

Одредбом члана 18. став 1. ал. 7. Статута Д.Д. И., у П., одређено је да о статусним променама и променама облика предузећа одлучује Скупштина предузећа.

Група радника из дела Предузећа који је припојен Предузећу И., сматра да оспорена одредба Статута није сагласна са Законом о предузећима. Припојено предузеће, тј. радници тога предузећа у мањини су у односу на раднике предузећа којем су припојени; с обзиром на то, они су увек у неповољном положају у погледу одлучивања у Предузећу И., чиме су повређена њихова уставна и законска права на одлучивање.

Савезни уставни суд није усвојио иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности и законитости оспорене одредбе Статута.

Уставом СРЈ (члан 74. став 1) зајамчена је слобода организовања за обављање делатности или услуга, како у организовању тако и у слободном повезивању у обављању делатности, у складу са савезним законом. Услови за организовање ради обављања делатности, и за слободно повезивање, прописани су одредбама члана 101. Закона о предузећима („Сл. лист СФРЈ”, бр. 77/88, 40/89, 46/90 и 61/90), које прописују садржај статута деоничког друштва, и одредбама члана 120. тога закона, које прописују да деоничким друштвом управљају скупштина друштва и управни одбор. При томе, скупштина деоничког друштва, сагласно одредби члана 123. Закона о предузећима, одлучује о статусним променама у предузећу и о промени облика предузећа. Орган друштва који одлучује о тим питањима јесте, дакле, скупштина друштва. На право скупштине друштва да одлучује о тим питањима није од утицаја чињеница што су у друштву запослени како они који су засновали радни однос са друштвом, тако и они који су радни однос засновали у неком другом предузећу, које је, слободном одлуком радника тога предузећа припојено деоничком друштву, односно другом предузећу. Савезни уставни суд налази, стога, да оспорена одредба Статута ни у чему не вређа положај запослених у друштву, па ни оних који су радни однос са друштвом засновали припајањем другог предузећа друштву. Нема, уосталом, ни уставног, ни законског зајамчења права радника припојеног предузећа о посебном одлучивању у друштву којем је припојено неко предузеће. Оспорена одредба Статута не вређа, дакле, никакво право подносилаца иницијативе, зајамчено Уставом СРЈ, или право прописано Законом о предузећима.

(Савезни уставни суд, решење III У број 164/95, од 17. јануара 1996)

Одредба републичког кривичног закона по којој ће учинилац одређеног кривичног дела бити кажњен и ако је „могао знати да је ствар прибављена кривичним делом” није несагласна с одредбама кривичног закона СР Југославије о облицима виности

Одредбама Кривичног закона Републике Србије („Сл. гласник СРС”, бр. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89, 21/90; „Сл. гласник РС”, бр. 16/90, 49/92, 23/93, 67/93, 47/94 и 17/95) — члана 184., прописано је да ће бити кажњен затвором до три године, онај ко ствар за коју зна да је прибављена кривичним делом, или оно што је за њу добијено продајом или заменом, купује, прима у залог, или на други начин прибавља, прикрива или протура; ко учини то дело а могао је знати да је ствар прибављена кривичним делом, биће кажњен новчаном казном, или казном затвора до једне године; ко купује, прима у залог или на други начин прибавља, прикрива или протура ствари за које зна или је могао знати да су прибављене кривичним делом плачке или плачке у служби, биће кажњен затвором од три месеца до пет година.

Грађанин сматра да одредба члана 184. КЗ Србије, која прописује (став 2) да ће за описано кривично дело бити кажњен и онај ко је могао знати да је ствар прибављена кривичним делом, није сагласна с одредбом члана 11. став 1. и члана 14. Кривичног закона СРЈ, будући да облик виности о којем говори оспорена законска одредба није ни умишљај ни нехат. С обзиром на то што учинилац кривичног дела одговара, по КЗ СРЈ, само за дело учињено умишљајно, или из нехата, оспорена законска одредба није сагласна са савезним кривичним законом.

Полазећи од одредби чл. 11, 13. и члана 14. КЗ СРЈ о умишљају и нехату и облицима умишљаја и нехата, Савезни уставни суд оценио је да оспорена одредба републичког закона није несагласна са савезним кривичним законом. Ако учинилац кривичног дела одговара, по КЗ СРЈ, и за кривично дело учињено с евентуалним умишљајем, Савезни уставни суд сматра да републички кривични закон може прописати и одговорност за евентуални умишљај, што је случај управо с оспореном одредбом члана 184. КЗ Републике Србије. Прописујући одговорност и у томе случају, републички законодавац не установљује облике виности које не установљује савезни кривични закон, па оспорена одредба републичког закона није, стога, несагласна са Уставом СРЈ.

(Савезни уставни суд, решење I У број 13/96, од 21. фебруара 1996)

Законски пропис који обавезује правно лице да са банком-депозитаром закључи уговор о укључивању у депозит те банке средства која се евидентирају на рачунима Народне банке Југославије не вређа слободу рада и привређивања, зајамчену Уставом СРЈ

Одредбама члана 26. Закона о изменама и допунама Закона о платном промету („Сл. лист СРЈ”, број 61/95) прописано је да је правно лице дужно да закључи уговор са банком-депозитаром о укључивању у депозит те банке

средстава која се евидентирају на рачунима Народне банке Југославије, и да Народна банка Југославије може извршавати само налоге правног лица које је закључило тај уговор.

Предузеће К. сматра да оспорене законске одредбе нису сагласне са Уставом СРЈ, због тога што вређају слободу рада и привређивања, зајамчену Уставом; што обавезују на принудно укључивање средстава, без икакве накнаде, и што доводе у питање својину на средства, у случају блокаде или стечаја банке-депозитара.

Оспорене законске одредбе не вређају, по оцени Савезног уставног суда, слободу рада и привређивања, зајамчену одредбом члана 69. став 1. Устава СРЈ, ни зајамчено право својине. Слобода рада и привређивања не значи да правно лице не може имати обавезу, у оквиру прописа о платном промету у земљи, да своја средства држи у депозиту код одређене банке, коју, уосталом, правно лице (депонент) само бира. Слобода рада и привређивања не може се поистоветити са правом било којег пословног субјекта да новчано пословање обавља мимо прописа о платном промету које доноси држава. Оспорене законске одредбе обавезују, дакле, само на одређен начин пословања новчаним средствима, односно платног промета, и ни на који начин не утичу на слободу рада и привређивања. Својина правног лица на депонована средства не долази у питање самом применом оспорених законских одредби. Пословање сваке врсте, па и новчаним средствима, носи собом уобичајен ризик: пословања власника средстава, па и депозитара. Тај ризик није разлог због којег држава не може обавезати пословне субјекте да својим средствима послују посредством одређене банке, па могући ризик тога пословања не значи неуставност оспорених законских одредби.

(Савезни уставни суд, решење I У број 5/96, од 7. фебруара 1996)

Одлука месне заједнице о трошковима за увођење телефона није општи акт који подлеже уставносудској контроли уставности и законитости

Грађани Месне заједнице К. закључили су са ППТ организацијом уговоре о увођењу телефона. Будући да износи утврђени појединачним уговорима нису довољни за покриће трошкова, Скупштина месне заједнице донела је одлуку по којој грађани треба да уплате одређене додатне износе.

Грађанин је оспорио уставност и законитост те одлуке, истичући да она говори о страним средствима плаћања, што је противно прописима о девизном пословању.

Савезни уставни суд одбацио је иницијативу за оцењивање уставности и законитости оспорене одлуке. С обзиром на то што су грађани са ППТ организацијом закључили уговоре о увођењу телефона, на основу којих настају имовинске обавезе уговорника, Савезни уставни суд налази да оспорена одлука није општи правни акт на основу којег би за грађанина настала одређена обавеза, уколико он не пристаје на плаћање износа одређеног том одлуком. Оспорена одлука, стога, није подложна уставносудској контроли уставности и законитости.

(Савезни уставни суд, решење III У број 185/95, од 7. фебруара 1996)

Кад је у току поступка закон престао да важи, Савезни уставни суд обуставиће поступак, ако није оценио да треба изрећи одлуку о неуставности ранијег закона у време његова важења

Савезни уставни суд покренуо је поступак за оцењивање уставности одредби члана 45. и члана 58. Закона о експропријацији („Сл. гласник СРС”, бр. 40/84, 53/87, 22/89 и 15/90; „Сл. гласник РС”, број 6/90), којима је било прописано да се накнада за експроприсано земљиште одређује према тржишној вредности, с тим да се износ накнаде утврђује на основу података о тржишној вредности које даје служба друштвеног прихода о износима из споразума о накнади за експроприсано земљиште за последњу календарску годину у односноме месту; да накнада може зависити и од имовинских и породичних прилика ранијег сопственика експроприсаног земљишта. Савезни уставни суд сматрао је да се поставља питање да ли су наведене одредбе ранијег закона сагласне с одредбом члана 69. став 2. Устава СРЈ, по којој накнада у случају експропријације не може бити нижа од тржишне.

Закон о експропријацији, од 1984. године, престао је да важи ступањем Закона о експропријацији, од 1995. године („Службени гласник Републике Србије”, број 53/95) на снагу.

Нови Закон о експропријацији прописује да се накнада за експроприсано земљиште одређује према тржишној цени земљишта (непокретности), и да она може, с обзиром на имовинске и породичне прилике ранијег сопственика, износити и више од тржишне накнаде.

Савезни уставни суд утврдио је да нови Закон о експропријацији не садржи одредбе једнаке оспореним одредбама ранијег закона и да нема разлога за изрицање одлуке о томе да ранији закон, у време док је био на снази, није био сагласан са Уставом СРЈ. Зато је Савезни уставни суд обуставио поступак за оцењивање уставности оспорених одредби ранијег закона.

(Савезни уставни суд, решење I У број 146/95, од 7. фебруара 1996)

Уставом СРЈ није утврђено постојање војне привредне арбитраже. Отуда, законодавац може укинути постојећу арбитражу

Одредбама члана 78. и члана 81. Закона о војним судовима („Сл. лист СРЈ”, број 11/95) прописано је да ће се поступак пред Војном привредном арбитражом започет пре него што је тај закон стао на правну снагу, окончати по одредбама чл. 125-134. Закона о војним судовима, од 1977. године („Сл. лист СФРЈ”, бр. 4/77 и 13/82), и да даном ступања на снагу Закона о војним судовима, од 1995. године, престаје да важи Закон о војним судовима, од 1977. године, осим одредби чл. 85-124. тога закона, које ће се примењивати до ступања на снагу савезног закона којим ће бити уређена материја извршења кривичних санкција.

Пошто одредба члана 78. Закона о војним судовима, од 1995. године, прописује да ће се започети поступак пред Војном привредном арбитражом окончати по означеним одредбама Закона о војним судовима од 1977. године (чл. 125-134), а одредба члана 81. Закона о војним судовима, од 1995. године прописује престанак важења свих одредби Закона од 1977. године (осим одредби о извршавању кривичних санкција), грађанин сматра да престају важити и одредбе о поступку пред Војном привредном арбитражом; да, следствено томе, поступак започет пред том арбитражом није могућно окончати; да оспорене законске одредбе значе ускраћивање једнаке заштите уставних и законских права и интереса пред судовима, и да због тога оспорене законске одредбе нису сагласне с Уставом СРЈ.

Одбијајући покретање поступка за оцењивање уставности оспорених одредби Закона о војним судовима, од 1995. године, Савезни уставни суд је становишта, пре свега, да избрани суд (арбитража) није орган који мора постојати, по Уставу СРЈ, односно по закону. Устав СРЈ утврђује постојање, у федерацији, Савезног суда, Савезног државног тужиоца, Савезног уставног суда, и — војних судова. Савезни законодавац није, дакле, кад доноси закон о војним судовима, дужан да утврди и постојање војне привредне арбитраже, без обзира на то што је тај избрани суд постојао, по Закону СФРЈ о војним судовима.

Савезни уставни суд сматра, исто тако, да не постоји никаква противречност оспорених законских одредби која би чинила немогућним окончање поступка започетог пред Војном привредном арбитражом. Без обзира на то што одредба члана 81. оспореног закона ставља ван снаге све одредбе Закона од 1977. године, осим одредби о извршењу кривичних санкција, одредба члана 78. оспореног закона задржава, у ствари, на посебан начин, за одређено време (најдуже годину дана) оне одредбе ранијег закона које се односе на војну привредну арбитражу, и тиме омогућује окончање поступка започетог пред тим органом. То, по оцени Савезног уставног суда, није повреда уставног права на једнаку заштиту права странака, будући да странкама у спору пред Војном привредном арбитражом остаје могућност, сагласно одредбама члана 78. Закона од 1995. године и одредбама Закона од 1977. године, да своја права повређена, евентуално, одлуком арбитраже, штите тужбом Савезном суду.

(Савезни уставни суд, решење I У број 154/95, од 7. фебруара 1996)

Правилник Фудбалског савеза о саставу одређених фудбалских тимова не вређа слободе и права човека и грађанина зајамчена Уставом СРЈ

Одредбама члана 50. Правилника ФСЈ о фудбалским такмичењима прописано је: на првенственим утакмицама Друге савезне лиге, међурепубличко-покрајинских, републичких и покрајинских лига, клубови су обавезни започети утакмице са одређеним бројем играча узраста до 21. године, и то: клубови Друге лиге с најмање два играча тога узраста; клубови осталих споменутих лига — са три играча тога узраста; под играчем до 21. године узраста подразумева се играч који на дан 1. августа текуће такмичарске године није старији од 21 године.

Грађанин сматра да оспорене одредбе Правилника ограничавају грађане старије од 21 године да се баве спортом у одређеним видовима фудбалског такмичења.

Оспорене одредбе Правилника не значе повреду слободе удруживања, зајамчену Уставом СРЈ. Будући да оспорене одредбе Правилника не дирају у слободе и права човека и грађанина зајамчене Уставом СРЈ, Савезни уставни суд сматра да је право друштвене организације каква је Фудбалски савез Југославије, да уређује такмичење у фудбалу, и да та организација та питања уређује слободно и самостално, и да оспорена одредба Правилника није несагласна са Уставом СРЈ.

(Савезни уставни суд, решење III У број 2909/95, од 21. фебруара 1996)

Једнак проценат дела зараде по основу пензијског стажа — није повреда начела једнакости грађана

Одредбом члана 8. став 2. Уредбе о платама и другим новчаним примањима професионалних војника и цивилних лица у Војсци Југославије („Сл. лист СРЈ”, бр. 35/94, 42/94 и 9/96) прописано је да професионалном војнику припада плата према стажу, у износу од 0,5% од основне плате, за сваку започету годину пензијског стажа и може износити највише 20% од основне плате.

Грађанин сматра да оспорена одредба Уредбе није сагласна са одредбом члана 20. став 1. Устава СРЈ о једнакости грађана, будући да прописује једнак проценат плате по основу пензијског стажа независно од висине основне плате професионалног војника.

Начело једнакости грађана без обзира на њихова лична својства, утврђено одредбом члана 20. став 1. Устава СРЈ не значи једнакост решења сваког друштвеног односа, једнообразност решења независно од питања које је предмет одређеног закона, односно другог општег акта. Из тога начела не може се извести суд о томе да лицима на која се односи оспорени пропис плата према стажу не може бити одређена у једнаком проценту од основне плате, независно од тога што се тај, једнак, проценат примењује на различите основе, тј. на различите плате. Једнак проценат плате према пензијском стажу не значи повреду начела једнакости грађана, зајамченог наведеном одредбом Устава СРЈ. Напротив, оспорена одредба Уредбе изражава управо поштовање уставног начела једнакости грађана, јер једно исто својство, односно околност: једнаке године пензијског стажа, једнако вреднује, без обзира на висину плате, односно без обзира на чин, а тиме и друштвени положај оних који плату остварују по оспореном пропису, односно који по томе основу остварују један део плате. Оценити оспорену одредбу Уредбе противном Уставу само због тога што висину плате према пензијском стажу чини зависном искључиво од пензијског стажа, а не и од висине основне плате, значило би прописивати плате у Војсци Југославије, преузети улогу законодавца, и Савезне владе, што, по Уставу СРЈ, није право Савезног уставног суда.

(Савезни уставни суд, решење IV У број 1/96, од 17. априла 1996)

Одређен распон у платама запослених у државним органима није повреда права на одговарајућу зараду, зајамченог одредбом члана 55. став 1. Устава СРЈ

Група радника општинске скупштине оспорила је уставност члана 6. Закона о платама у државним органима („Службени гласник РС”, број 53/95), који прописује да се за утврђивање плата запослених у државним органима примењују коефицијенти из девет платних група. Пошто су разлике у коефицијентима, по платним групама, неоправдано велике, то, по мишљењу подносилаца захтева, оспорени пропис није сагласан са Уставом СРЈ, Законом о основним правима из радног односа и мерилима прописаним другим републичким законима и актима.

Одредба члана 55. став 1. Устава СРЈ јамчи запосленима право на одговарајућу зараду. Једино уставно јамство, кад је реч о заради запослених јесте, дакле — јамство на одговарајућу зараду. Гледано са тога становишта, уставност прописа о зарадама може се довести у питање само у случају прописа који би одређену зараду утврдио ниже од оне која се у друштву сматра одговарајућом. Шта је одговарајућа зарада ствар је, дакле, друштвене конвенције, односно закона, у случају зарада запослених у државним органима. С обзиром на то, не може се, по схватању Савезног уставног суда, уставност оспореног законског прописа успешно довести у питање указивањем на разлике у коефицијентима по појединим платним групама, о којима одлучује законодавац.

(Савезни уставни суд, решење I У број 34/96, од 17. априла 1996)

Порези и друге дажбине могу се увести само законом

Одредбама члана 17. Одлуке о изменама и допунама Тарифног система за продају електричне енергије („Службени гласник РС”, број 23/95) одређено је да, у раздобљу јул-октобар 1995. године, потрошачи електричне енергије плаћају посебну месечну накнаду за обезбеђење електричне енергије у билансираној количини и снази — на начин ближе одређен тим одредбама.

Савезни уставни суд оценио је да оспорене одредбе наведене одлуке нису у складу са Уставом СРЈ и савезним законом.

„Посебна месечна накнада” коју су потрошачи електричне енергије дужни да плаћају у означеном раздобљу, не зависи од количине утрошене електричне енергије у томе раздобљу, или од месечне потрошње електричне енергије. Потрошачи су дужни, дакле, да плаћају накнаду која не стоји ни у каквој сразмери са количином утрошене електричне енергије. Та накнада није, стога, ни део цене утрошене електричне енергије, ни издатак који би се могао сматрати елементом за одређивање цене електричне енергије у раздобљу на које се односи оспорена одлука. При томе, извесно је да се та накнада не може сматрати ни аконтацијом цене за испоручену електричну енергију. Прописана накнада значи, по схватању Савезног уставног суда, својеврсну дажбину коју су дужни да плаћају потрошачи електричне енергије, независно од потрошње.

Грађани, привредни субјекти, потрошачи електричне енергије, дужни су да плаћају, по одредби члана 64. Устава СРЈ, порезе и друге дажбине

утврђене законом. Нико, стога, не може бити обавезан на плаћање неке дажбине која није уведена законом. Општи правни акт чија је правна снага испод снаге закона не може, према томе, никога обавезивати на плаћање било какве дажбине. Отуда су оспорене одредбе наведене одлуке противне Уставу Савезне Републике Југославије.

(Савезни уставни суд, решење III У број 138/95, од 17. априла 1996)

**Општим актом чија је правна снага испод правне
снаге закона (савезног) не може се уређивати
затезна камата**

Одредбом Одлуке о изменама и допунама Одлуке о градском водоводу, коју је донела Скупштина општине К., одређено је да су потрошачи воде из категорије домаћинства дужни да плаћају аконтацију за испоручену воду, до 18. дана у месецу, за воду испоручену од првог до петнаестог дана у месецу, и да потрошач који аконтацију за потрошњу воде не плати у роковима одређеним оспореном одлуком, плаћа камату у висини раста цена на мало, према подацима Републичког завода за статистику.

Право на затезну камату за случај доцње уређено је одредбом члана 277. став 1. Закона о облигационим односима, по којој дужник који закасни са испуњењем новчане обавезе дугује, поред главнице, и затезну камату, по стопи утврђеној савезним законом. Дужник пада у доцњу, по одредбама члана 324. тога закона, кад не испуни своју обавезу у року одређеном за испуњење. Затезна камата тече, сагласно одредбама тога закона и одредбама Закона о висини стопе затезне камате („Сл. лист СРЈ”, број 32/93 и 23/94), само за време за које се дугује главница, и представља, заједно са главницом, један дуг. Право повериоца на затезну камату уређује, дакле, савезни закон. Поверилац нема право, стога, да затезну камату остварује на начин прописан неким другим актом: ни актом власти, ни сопственим општим актом.

(Савезни уставни суд, одлука III У број 134/95, од 17. априла 1996)

**Општинска скупштина уређује обављање одређене
делатности која представља јавни интерес —
независно од облика својине предузећа које обавља
послове од јавног интереса**

Скупштина општине Херцег Нови прописала је да је обављање превоза путника и робе трајектом Каменари-Лепетане у јавном интересу; да се обављање те делатности поверава одређеном предузећу, које је организовано као деоничко друштво у мешовитој својини; да се за обављање те делатности може ангажовати, или основати, одговарајуће јавно или друго предузеће; одређене су обавезе превозника, у које спада и обавеза достављања ценовника услуга и возног реда на сагласност надлежном органу Општинске скупштине.

Деоничко друштво које обавља саобраћај о којем је реч, оспорило је уставност наведене одлуке позивом на одредбу члана 74. став 2. Устава СРЈ

и одредбу члана 36. Закона о предузећима, налазећи да предузећу које су основали деоничари, које није, дакле, јавно предузеће, не може бити прописано радно време ни обавеза да цену превоза одређује уз сагласност надлежног органа Општинске скупштине.

Савезни уставни суд одбио је да утврди да оспорена одлука није у складу са Уставом СРЈ и савезним законом.

Оспореном одлуком уређено је обављање делатности превоза путника и робе морским трајектом на један општи начин, који важи како за покретача поступка у овоме случају, тако и за свакога другог ко би се бавио том делатношћу. Није у питању нека посебна обавеза покретача поступка која би значила повреду начела самосталности и равноправности привредних субјеката, из члана 74. став 2. Устава Савезне Републике Југославије. Право општинске скупштине да, на основу републичког закона, уређује обављање делатности чије је обављање у јавном интересу не зависи од чињенице што је превозник којем је поверено обављање описане делатности деоничко друштво, па оспорена одлука није противна ни одредбама члана 36. Закона о предузећима, које прописују начин оснивања предузећа, односно деоничког друштва, а не и начин обављања одређене делатности.

(Савезни уставни суд, одлука III У број 163/95, од 17. априла 1996)

То што осигураник који није учесник НОР-а може, посредством најниже пензије, остварити пензију у висини коју оствари и осигураник учесник НОР-а, не значи неуставност одредбе републичког закона о најнижој пензији

Одредбама члана 38. Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС”, бр. 27/92, 82/92, 28/95 и 12/96) прописано је да се одредбе тога закона о основу за одређивање пензије и одређивању висине старосне пензије примењују и на превремену пензију, с тим што се кориснику те пензије не обезбеђује најнижи износ пензије док му се пензија умањује због тога што није навршио одређене године живота.

Грађанин, учесник НОР-а, који, по пропису члана 55. Закона о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања, има право на повећање пензије по томе основу, сматра да оспорене одредбе републичког закона нису сагласне са савезним законом, будући да у висини пензије изједначају осигуранике који нису борци НОР-а са осигураницима борцима НОР-а.

Савезни уставни суд закључио је, пре свега, да најнижа пензија није установљена оспореним одредбама наведеног републичког закона, већ одредбама члана 35. тога закона. Оспорене одредбе републичког закона односе се на најнижу пензију само утолико уколико прописују да корисник превремене пензије нема, за одређено време, право на најнижи износ пензије. Али, Савезни уставни суд оцењује да нема разлога да постави питање сагласности са Законом о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања ни одредби члана 35. републичког закона. Савезни уставни суд сматра да чињеница што осигураник-земљорадник који није борац НОР-а, посредством уста-

нове најниже пензије може остварити пензију у висини која је једнака висини пензије осигураника-учесника НОР-а, не значи ни повреду начела Устава СРЈ о једнакости грађана, ни несагласност одредби републичког закона о најнижој пензији са Законом о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања. Право учесника НОР-а на повећање пензије за одређен проценат у случају кад има мање од 40 година пензијског стажа не значи да осигураник који није учесник НОР-а не може имати најнижи износ пензије, који, у одређеном случају, може бити једнак висини пензије учесника НОР-а, тј. да је пропис републичког закона о најнижој пензији због тога противан Уставу СРЈ и савезном закону.

(Савезни уставни суд, решење I У број 26/96, од 15. маја 1996)

Општи акт банке о издавању благајничких записа и о висини каматних стопа на те записе не дира у слободу и права човека и грађанина зајамчене Уставом СРЈ. Спорове који могу настати тим поводом — решава редовни суд.

Банка И. издала је благајничке записе и одредила висину каматних стопа на те записе (а виста, и на одређен рок...), 1993. године. Зависно од инфлације те године, Банка је у неколико наврата мењала каматне стопе на издате записе, усклађујући их са каматним стопама на Тржишту новца. Последњом одлуком, од 7. априла 1994. године, Банка је поновно усклађивала каматне стопе, у складу са каматним стопама на Тржишту новца које су оствариване после усвајања Програма економске стабилизације.

Грађанин сматра да одлуке Банке о каматним стопама нису у складу са Уставом СРЈ, будући да се, марта 1994. године, кад је запис поднео на наплату, нашао у положају да, услед дејства инфлације, прими непримерен износ, неупоредиво мањи од износа који је очекивао.

Одлуке банака о каматним стопама на благајничке записе не односе се на слободу и права човека и грађанина зајамчена Уставом СРЈ.

Грађанин који купи запис закључује са издаваоцем записа један правни посао, уговор. Уколико поводом тога посла настане спор између издаваоца и купца записа, за решење тога спора надлежан је редовни суд.

(Савезни уставни суд, решење III У број 38/95, од 15. маја 1996)

Основ за утврђивање укупног износа средстава за плате професионалних војника не мора бити и — основ за усклађивање аконтације плате

Одредбама члана 54. Уредбе о платама и другим новчаним примањима професионалних војника и цивилних лица у Војсци Југославије („Сл. лист СРЈ”, бр. 35/94 и 9/96) прописано је да се аконтација плате професионалног војника, односно цивилног лица у Војсци Југославије обрачунава и исплаћује

до петог у месецу за протекли месец; износ плате за протекли месец усклађује се према званичном податку, односно износу који служи за утврђивање плата запослених у државним органима у републици на чијој се територији налази седиште Савезног министарства одбране, за месец за који се врши обрачун и исплата нето-зарада запослених.

Будући да члан 75. Закона о Војсци Југославије прописује да се укупан износ средстава за плате професионалних војника утврђује према званичном податку о нето-заради која служи као основ за утврђивање зарада запослених у републици на чијој је територији седиште Савезног министарства одбране, грађанин сматра да оспорене одредбе Уредбе нису сагласне са том законском одредбом, због тога што прописују други основ за усклађивање аконтације плате него што је основ прописан Законом.

Одредба члана 75. Закона о Војсци Југославије о основу за утврђивање укупног износа средстава за плате професионалних војника: нето-заради запослених у републици на чијој је територији седиште Савезног министарства одбране не значи ништа друго до то да се укупна средства за плате професионалних војника утврђују на тај начин. Та законска одредба не значи, дакле, да се аконтације плата професионалних војника морају усклађивати са основном који служи за утврђивање укупних средстава за плате професионалних војника, а не с неким другим основом, као што су плате запослених у државним органима у републици.. Закон о Војсци овластио је Савезну владу да пропише плате професионалних војника. То овлашћење садржи у себи и — овлашћење за прописивање начина усклађивања аконтација плата професионалних војника са одређеном величином: платама запослених у државним органима. Савезни уставни суд не налази да је Влада поступила противно Закону о Војсци, доносећи оспорену одредбу Уредбе.

(Савезни уставни суд, решење IV У број 32/96, од 15. маја 1996)

Обустава поступка кад општи акт буде усклађен са Уставом односно законом, не утиче на могућност оцењивања уставности аката који су престали да важе, утврђену одредбом члана 124. став 2. Устава СРЈ

Одредбом члана 66. тачка 2. Закона о Савезном уставном суду („Сл. лист СРЈ”, број 36/92) прописано је да ће Суд обуставити поступак ако закон, други пропис или општи акт буде, у току поступка, усклађен са Уставом СРЈ, међународним уговором или савезним законом а Суд није оценио да треба донети одлуку због тога што нису отклоњене последице неуставности, односно незаконитости.

Грађанин сматра да оспорена одредба наведеног закона није сагласна са одредбом члана 124. став 2. Устава СРЈ, по којој Савезни уставни суд може одлучивати о уставности општих аката који су престали да важе (ако од престанка важења до покретања поступка није протекло више од једне године).

Одредба члана 66. тачка 2. Закона о Савезном уставном суду није противна одредби члана 124. став 2. Устава СРЈ. Та законска одредба не

односи се на могућност одлучивања о уставности, односно законитости аката који нису на снази у тренутку кад се поставља питање њихове уставности, односно законитости, и не значи да Савезни уставни суд спречава да одлучује о уставности, односно законитости аката који су престали да важе, па зато није несагласна са наведеном одредбом Устава СРЈ. Одредба члана 66. тачка 2. Закона о Савезном уставном суду решава питање оних аката који су били на снази у тренутку кад је постављено питање њихове уставности, односно законитости (кад је покренут поступак за оцењивање уставности, односно законитости) а током поступка буду усклађени са Уставом СРЈ, међународним уговором или савезним законом. Право грађанина да оспорава уставност, односно законитост аката који нису на снази, и могућност Савезног уставног суда да одлучује о уставности, односно законитости тих аката, утврђено одредбом члана 124. став 2. Устава СРЈ не зависи, дакле, од одредбе члана 66. тачка 2. Закона о Савезном уставном суду, која је само једно логично решење случаја усклађивања општих аката са Уставом и савезним законом у току поступка за оцењивање уставности, односно законитости тих аката.

(Савезни уставни суд, решење I У број 45/96, од 15. маја 1996)

Појмови и категорије Закона о порезу на доходак грађана, као: „стварни приход, порески обвезник”, и други, нису утврђени зависно од личних својстава грађана као пореских обвезника, па, зато, оспорене одредбе закона о томе нису несагласне са Уставом СРЈ

Одредбама Закона о порезу на доходак грађана („Службени гласник РС”, бр. 43/94, 74/94, 53/95 и 12/96) прописано је шта се сматра приходом од пољопривреде и шумарства: катастарски или стварни приход од тих делатности; шта се сматра стварним приходом, ко је порески обвезник; утврђена су пореска ослобађања и олакшице, и уређена друга питања од значаја за спровођење тога закона.

Грађанин сматра да односне одредбе тога закона нису у складу са Уставом СРЈ, због тога што пољопривреднике стављају у неравноправан однос са лицима која нису опорезована аконтативним порезима.

Решења која садржи Закон о порезу на доходак грађана нису условљена личним својствима грађана, нарочито не оних који су обвезници пореза на доходак од пољопривреде, а која, по одредбама члана 20. Устава СРЈ, не смеју бити основ за неједнакост грађана. Обавеза плаћања аконтативног пореза не зависи, дакле, од личних својстава обвезника који су дужни да плаћају тај порез, а пропис о тој обавези не чини грађане неједнакима. Савезни уставни суд сматра, наиме, да је ствар, искључиво, законодавца да одреди кад се порез плаћа аконтативно, ствар пореске политике, која не може бити предмет уставносудске контроле уставности закона. Законодавац, прописујући случајеве таквог плаћања пореза, остварује одређену законодавну политику на коју има право, и тиме не чини повреду Устава СРЈ на штету одређене категорије пореских обвезника као што су, у овоме случају, обвезници пореза на доходак од пољопривреде и шумарства.

(Савезни уставни суд, решење I У број 52/96, од 15. маја 1996)

Начело забране повратног дејства закона не искључује могућност таквог дејства појединих одредби закона ако то захтева општи интерес утврђен при доношењу закона

Чланом 38. Закона о условима и поступку претварања друштвене својине у друге облике својине („Службени гласник РС”, бр. 48/91, 75/91 и 51/94) прописано је да се предузеће које обавља делатност у области инфраструктуре (електропривреда, железнички и ППТ саобраћај, радио-телевизија) и друга предузећа у одређеним областима делатности не може претворити у мешовито или приватно предузеће, до доношења посебног закона о томе, и да су ништавни акти и радње које су предузећа у тим областима донела или предузела ради продаје друштвеног капитала, односно организовања у мешовито или приватно предузеће, после 19. марта 1991. године.

Радиодифузно предузеће „Студио Б”, д.д., сматра да оспорена одредба наведеног закона није сагласна са Уставом СРЈ, због тога што јој је, противно Уставу, дата повратна снага, чиме је та законска одредба постала противна и Савезном закону о друштвеном капиталу.

Одлучујући о уставности оспорене одредбе наведеног републичког закона, Савезни уставни суд изразио је, пре свега, становиште по којем оспорена законска одредба није несагласна са начелом забране повратног дејства закона, утврђеним одредбом члана 117. став 1. Устава СРЈ. Устав СРЈ допушта, наиме, одредбом члана 117. став 2., да поједине одредбе закона могу имати повратно дејство, ако то захтева општи интерес, утврђен при доношењу закона. Савезни уставни суд утврдио је да је Народна скупштина Републике Србије, доносећи оспорену законску одредбу, тој одредби дала повратно дејство у општем интересу, након што је усвојила разлоге предлагача који оправдавају повратно дејство оспорене законске одредбе. Отуда, оспорена законска одредба није противна начелу забране повратног дејства, утврђеном Уставом Савезне Републике Југославије. Налазећи да оспорена законска одредба није противна томе начелу Устава СРЈ, Савезни уставни суд истакао је да није његово уставно право да суди о томе да ли је повратна снага поједине законске одредбе одиста у општем интересу, односно о томе да ли је интерес који законодавца руководи на давање повратног дејства одређеној одредби закона одиста — општи интерес. О томе шта је општи интерес у одређеном случају одлучује искључиво законодавац, а ствар је уставносудске контроле уставности закона да утврди, једино, да ли је законодавац, при доношењу закона, утврдио да је повратно дејство одређене одредбе закона у општем интересу.

Савезни уставни суд оценио је да оспорена одредба наведеног закона није противна ни одредбама Савезног закона о друштвеном капиталу, којима је прописано једино шта се сматра друштвеним капиталом, као и друга питања друштвеног капитала. Савезни уставни суд оценио је да је право републикачланица у СРЈ да својим законом уреде начин претварања друштвеног капитала, односно друштвених предузећа у предузећа у мешовитој или у приватној својини у одређеним областима делатности, и да се стога не поставља ни питање сагласности, односно несагласности оспорене законске одредбе с тим савезним законом.

(Решење Савезног уставног суда, I У број 28/95, од 29. маја 1996)

Општи акт Фудбалског савеза о условима за наступање играча фудбала не вређа слободу удруживања и деловања, зајамчену Уставом СРЈ

Фудбалски савез Југославије донео је Пропозиције такмичења за првака Југославије у малом фудбалу („Службени гласник — Југословенски фудбал”, број 1/94), по којима играчи регистровани за клубове у „великом” фудбалу не могу бити регистровани за играње „малог” фудбала који би играли у другом клубу; играчи „великог” фудбала могу бити регистровани као — играчи „малог” фудбала само уколико је клуб „великог” фудбала регистрован и као — клуб „малог” фудбала.

Фудбалски клуб К., из Н., сматра да одредба члана 22. став 3., Пропозиција није сагласна са Уставом СРЈ, будући да ограничава право и слободу грађана-аматера да се истовремено баве једном и другом врстом фудбалске игре.

Одбијајући покретање поступка за оцењивање уставности оспорене одредбе Пропозиција, Савезни уставни суд пошао је од свога схватања одредбе члана 41. став 1. Устава СРЈ о слободи политичког, синдикалног и другог удруживања и деловања, и од значења оспорене одредбе Пропозиција. Пропозиције уређују једно питање правила одређене врсте фудбалске игре. Као такве, Пропозиције ниуколико не спречавају грађане на удруживање уопште, па ни на удруживање у фудбалске клубове ради упражњавања одређене врсте фудбалске игре. Стога пропозиције нису противне наведеној одредби Устава Савезне Републике Југославије. Слобода удруживања не значи да грађанин који се удружује у одређену организацију не подлеже одређеним правилима организације у коју се удружује. Отуда, није основана тврдња клуба К. да оспорена одредба Пропозиција не допушта грађанима да остварују уставну слободу удруживања. Уз речено, ваља имати у виду да Пропозиције ниуколико не утичу на било чије право да се бави једном или другом врстом фудбалске игре, већ да уређују питање такмичења у врстама фудбалске игре. Немогућност такмичења у одређеном случају не значи и то да грађанин не може упражњавати једну и другу врсту фудбалске игре и да, уколико жели да наступа као такмичар, не може бити подвргнут одређеним правилима.

(Савезни уставни суд, решење III У број 76/95, од 29. маја 1996)

Републичким законом и општим актом донесеним на основу тога закона одређује се карактер одређених делатности

Скупштина града Нови Сад донела је одлуку о организовању Јавног комуналног предузећа „Тржница”, у Новом Саду („Сл. лист града Новог Сада”, број 8/94) по којој се пијаца, која послује као друштвено предузеће под именом „Тржница”, организује као Јавно предузеће истог назива — јавно комунално предузеће.

Грађани сматрају да оспорена одлука није сагласна са одредбом члана 74. став 2. Устава СРЈ, будући да се уређивање и одржавање пијаца не може сматрати комуналном делатношћу, што одређује оспорена одлука, да је у питању привредна делатност, и право постојећег друштвеног предузећа на самоорганизовање.

Самосталност привредних субјеката, зајамчена одредбом члана 74. став 2. Устава Савезне Републике Југославије и њихово право на организовање, зајамчено одредбом става 1. тога члана Устава значи оно што те одредбе Устава јамче: право на самоорганизовање, на слободно постављање унутрашње организације. Из тога права привредних субјеката не излази и њихово право да сами себи одређују карактер делатности, да своју делатност разврставају у различите класификације делатности, по сопственој оцени о томе. То право припада надлежним државним органима, тј. органима република-чланица у СРЈ, које, гледано са становишта природе одређене делатности, слободно прописују делатности које спадају у одређену врсту — делатности, што значи да слободно прописују и то кад ће се одређена делатност сматрати комуналном делатношћу. Комунална делатност, врсте предузећа које обављају ту делатност, јавна предузећа, одређују се законом републике, и општим актима органа локалне самоуправе, у складу са законом републике-чланице. С обзиром на то, Савезни уставни суд не налази да оспорена одлука органа локалне самоуправе значи повреду уставног права односног комуналног предузећа на самоорганизовање, зајамченог наведеном одредбом Устава СРЈ.

(Савезни уставни суд, решење III У број 97/94, од 29. маја 1996)

Управни акт — ни кад је донесен у облику општег акта, није — акт који подлеже уставносудској контроли уставности и законитости

Министар културе у Влади Републике Србије донео је Правилник о утврђивању станова који се изузимају од откупа у зградама задужбина које би могле обновити рад („Службени гласник РС”, број 29/94). Министар је оспорени правилник донео на основу овлашћења из Закона о становању („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 76/92 и 33/93). Тим правилником утврђено је да су одређени станови, побројани Правилником, припадали задужбинама које би могле обновити рад ради остваривања циљева због којих су основане.

Група грађана из Н., дала је Савезном уставном суду иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности и законитости Правилника, оспоравајући сагласност Правилника са одредбама Закона о општем управном поступку.

Одлучујући о захтеву грађана, Савезни уставни суд закључио је, пре свега, да оспорени правилник није општи акт, и да, због тога, не подлеже уставносудској контроли уставности и законитости за коју је Савезни уставни суд надлежан, по одредбама члана 124. Устава Савезне Републике Југославије. Ту оцену о природи оспореног правилника Савезни уставни суд заснива на чињеници што оспорени правилник не уређује, на општи начин, ниједно питање, па ни питање могућности, односно немогућности откупа станова по основу Закона о становању. Оспорени правилник одређује, једноставно, тј.

утврђује да одређени станови припадају задужбинама које би, по другим прописима и мерилима, могле наставити рад. Правилник се односи, дакле, на тачно одређене задужбине којима су припадали одређени станови, на једно одређено питање и на тачно одређене задужбине које би могле наставити рад. Оспорени правилник није, дакле, акт који на општи начин уређује неко питање, које се односи на неодређен број задужбина и станова, односно на неодређен број корисника станова који припадају одређеним задужбинама. Стога Савезни уставни суд сматра да је у питању један управни акт, познат као — „генерални управни акт”, и да, сагласно одредбама члана 124. Устава СРЈ, не може одлучивати о сагласности оспореног правилника са савезним законом. Грађанима, према томе, стоје на располагању средства за заштиту која могу користити по одредбама Закона о општем управном поступку, односно по одредбама Закона о управним споровима.

(Савезни уставни суд, решење III У број 17/96, од 29. маја 1996)

Право одељења судске праксе у редовном суду да председнику већа укаже, у одређеном случају, на одступање од судске праксе не значи да одељење судске праксе суди уместо надлежног већа

Одредбом члана 145. Правилника о унутрашњем пословању судова (судски пословник / „Службени гласник РС”, број 91/93) прописано је да одељење судске праксе у суду може указати на то да је одређеном судском одлуком одступљено од судске праксе, и да је председник већа дужан, у томе случају, да ствар изнесе на седницу већа; уколико веће не промени одлуку, предмет се упућује председнику одговарајућег одељења суда, ради изношења на седницу одељења.

Грађанин сматра да оспорена одредба Правилника није сагласна са Законом о парничном поступку, по којем само надлежно судско веће може одлучивати у одређеном предмету; судско одељење не може, стога, донесену одлуку враћати надлежном већу на поновно одлучивање.

Савезни уставни суд оценио је да нема разлога за покретање поступка за оцењивање законитости Правилника. Питања на која се односи Правилник нису уређена одредбама Закона о парничном поступку, нити, на било који начин, Правилник крши одредбе Закона о парничном поступку. По томе закону, одлуку у одређеном предмету несумњиво доноси надлежно веће надлежног суда, које, и по Закону о парничном поступку, може мењати одлуку све док није објављена. Оспорена одредба Правилника уређује једно питање пословања редовних судова чија је сврха у томе да се осигура јединственост судске праксе у истим питањима и да могућно одступање од усвојене судске праксе буде подвргнуто одређеном поступку. Тиме већу које је донело одлуку несагласну са усвојеном судском праксом није ускраћено да самостално одлучује у одређеном предмету, нити то значи повреду одредаба Закона о парничном поступку о положају и овлашћењима већа у редовном суду.

(Савезни уставни суд, решење III У број 70/96, од 29. маја 1996)

**Право је републике-чланице да уређује одређена
питања претварања друштвене својине у друге облике
својине и да, ради тога, оснива одређене органе,
односно организације**

Одредбама чл. 3., 5. и члана 6. Закона о изменама и допунама Закона о Републичкој агенцији за процену вредности друштвеног капитала („Службени гласник РС”, број 71/94) прописано је да Агенција процењује вредност друштвеног и државног капитала и вредност капитала свих учесника у случајевима статусних промена у предузећима у друштвеној својини; да ће Агенција извршити нову процену вредности капитала ако се у поступку контроле извршене ревалоризације вредности друштвеног капитала утврди да процена те вредности није извршена у складу са законом; да директор Агенције представља и заступа Агенцију, руководи и организује рад, и утврђена друга овлашћења директора; да Агенција обезбеђује средства за рад и из буџета Републике.

Радиодифузно предузеће „Студио Б”, д.д., сматра да оспорене одредбе наведеног закона нису сагласне са Уставом СРЈ, због тога што је Републичка агенција, која је основана као јавно предузеће, претворена у републичку организацију са проширеним надлежностима и овлашћењима на ретроактивну примену прописа.

Савезни уставни суд оценио је да образовање Републичке агенције као посебне републичке организације није несагласно са Законом о друштвеном капиталу као савезним законом. Обавеза постојања агенције, по одредбама члана 2а. Закона о друштвеном капиталу не значи, по схватању Савезног уставног суда, да агенција мора, у свакоме случају, бити организована као јавно предузеће. Постојање агенција треба да омогући држави контролу над претварањем друштвеног капитала у друге облике капитала и својине, једнак положај предузећа на одређеном подручју и једнаке услове рада и привређивања. То, пак, не спречава Републику Србију да, сагласно својим сувереним правима, Агенцију постави као посебну републичку организацију, нити такво постављање Агенције значи повреду Устава СРЈ и савезног закона.

(Савезни уставни суд, решење I У број 30/95, од 29. маја 1996)

**Изношење и проношење нетачних чињеница којима
се запосленима или организацији умањује углед јесте
тежа повреда радне дужности само ако је тиме
учињено кривично дело**

Правилником о дисциплинској и материјалној одговорности у Служби за платни промет одређено је да радник Службе чини тежу повреду радне дужности ако износи и проноси нетачне чињенице у намери да се запосленима или Служби умањи углед.

Савезни уставни суд оценио је да односна одредба Правилника није сагласна са Уставом Савезне Републике Југославије.

Одредбама члана 35. и члана 44. Устава Савезне Републике Југославије зајамчена је слобода јавног изражавања мишљења, и право на јавну критику рада државних и других органа и организација и функционера. Грађанин не може бити позван на одговорност ни трпети друге штетне последице за ставове изнете у јавној критици или у поднетој представи, петицији и предлогу, осим ако је тиме учинио кривично дело.

Једна од штетних последица ставова изнесених у јавној критици јесте да радник Службе одговара због теже повреде радне дужности, која, опет, за последицу може имати престанак радног односа против воље радника. Оспорена одредба Правилника значи, дакле, да радник, с обзиром на постојање те одредбе и последице које га могу стићи, не сме остваривати своја права зајамчена Уставом СРЈ. А то оспорену одредбу Правилника чини несагласном са Уставом СРЈ.

Јавна критика рада државних и других органа и организација може, сигурно, у себи садржавати и кривично дело. Ипак, то не даје право доносиоцу општег акта о одговорности радника да сам квалификује значење појединих израза изнесених у јавној критици, чак и под претпоставком да је том критиком учињено кривично дело. Доносилац општег акта не може, дакле, сам судити о томе да ли је у јавној критици садржано и кривично дело. О томе, сагласно одредби члана 27. став 3. Устава Савезне Републике Југославије, одлучује редовни суд, својом одлуком. Радник може, према томе, бити одговоран због теже повреде радне дужности због изношења и доношења нетачних чињеница само уколико је тиме учинио кривично дело и уколико је о томе, правноснажном одлуком, одлучио надлежни суд. Без одлуке надлежног суда о кривичном делу, одређена радња радника не може бити квалификована као кривично дело, односно тежа повреда радне дужности учињена кривичним делом.

(Савезни уставни суд, одлука IV У број 69/96, од 29. маја 1996)

Пропис о оцењивању професионалних војника и о критеријумима на основу којих се они оцењују у служби, не вређа права припадника војске утврђена законом о војсци Југославије

Савезна влада прописала је, Уредбом о оцењивању војних лица („Сл. лист СРЈ”, бр. 36/94, 42/94 и 16/96), шта су повољне оцене за професионалне војнике; кад се професионални подофицир, односно професионални официр оцењује; од чега се састоји оцена и начин њеног изражавања; да ће професионални војник коме је раздобље за оцењивање истекло пре него што је Уредба ступила на снагу, ако поступак за оцењивање није започет, бити оцењен по одредбама Уредбе.

Грађанин сматра да оспорене одредбе Уредбе нису сагласне са Уставом СРЈ, због тога што имају повратно дејство противно Уставу СРЈ, да нису у складу са одредбама закона о престанку радног односа радника против његове воље, с обзиром на то што неповољна оцена може имати за последицу престанак радног односа, и што не подлеже никаквој контроли.

Оцењивање професионалних војника уведено је Законом о Војсци, ради утврђивања успеха у служби, одлучивања о унапређењу, подстицања на стручно усавршавање и веће залагање у служби. Уредба није, дакле, акт који непосредно уређује права и дужности професионалних војника. Отуда се не поставља питање да ли је сагласна са Уставом и Законом о Војсци. Престанак радног односа против воље радника, односно професионалног војника, у овоме случају, није прописан Уредбом, већ одређеном одредбом Закона о Војсци. Иако престанак радног односа може бити последица узастопне неповољне оцено професионалног војника, престанак радног односа није — као што је речено — прописала Уредба. Зато се, гледано и са тога становишта, не поставља питање уставности, односно законитости Уредбе, као ни са становишта начела забране повратног дејства прописа, будући да се Уредба не односи на раније изречене оцено, него на оне које тек треба да буду дате, односно изречене.

(Савезни уставни суд, решење IV У број 79/96, од 19. јуна 1996)

Припадници војске не могу, по самом Уставу СРЈ, бити чланови политичких странака

Одредбе чл. 7., 36. и члана 149. Закона о Војсци Југославије („Сл. лист СРЈ”, број 43/94) прописују да професионални војници, студенти војних академија и ученици средњих војних школа не могу бити чланови политичких странака; да војници, за време служења војног рока, и припадници резервног састава Војске, док се налазе на служби у Војсци, не могу учествовати у делатности политичких странака; да се та лица не могу, у вршењу службе, руководити својим политичким убеђењима нити их могу изражавати и заступати, и да цивилна лица у Војсци немају право на страначко и синдикално организовање, ни право на штрајк.

Анонимна група професионалних војника сматра да оспорене законске одредбе нису сагласне са Уставом СРЈ, зато што грађане-професионалне војнике лишавају одређених политичких права.

Забране, односно ограничења која садрже оспорене одредбе Закона, садржане су већ у одредби члана 42. став 2. Устава СРЈ, по којој припадници Војске не могу бити чланови политичких странака. Лишивши их тога права, Устав СРЈ припаднике Војске није лишио других политичких права која јамчи сваком грађанину, независно од одређених својстава грађанина. Ни Устав СРЈ, ни Закон о Војсци нису, дакле, припаднике Војске лишили оних права која припадају сваком грађанину (осим чланства у политичким странкама). Забрана чланства у политичким странкама цена је припадања Војсци, цена обављања одређеног посла, занимања, функције. При томе, битно је да је у питању забрана утврђена самим Уставом, и да довођење у питање те забране значи, у ствари, да би Савезни уставни суд требало да одлучује о „уставности” Устава, не само о уставности оспорених законских одредби, што Савезни уставни суд не може чинити, по одредбама члана 124. Устава СРЈ, којима је утврђено о чему тај суд одлучује.

(Савезни уставни суд, решење I У број 76/96, од 19. јуна 1996)

Неразумљив и непотпун захтев за оцењивање уставности, односно законитости општег акта савезни уставни суд одбадиће, без расправљања о основаности, односно неоснованости таквог захтева

Грађанин је захтевао од Савезног уставног суда да оцени уставност „појединих одредби” разних савезних закона и других савезних прописа, не истичући које су одредбе тих закона у питању, број службеног гласила у којем су објављени, ни разлоге на којима се захтев заснива.

Грађанин (адвокат) није, у остављеном року, поступио по захтеву Суда за отклањање недостатака захтева, по одредбама члана 31. Закона о Савезном уставном суду.

Савезни уставни суд оценио је да је реч о таквим недостацима који Суд спречавају да води поступак по захтеву. Суд, у случају неуредног захтева, није дужан да, тумачењем таквог захтева, закључује шта је предмет захтева, односно одлучивања о уставности и законитости. Закључујући да то није могуће закључити на основу неуредног захтева, Суд је, сагласно одредбама чл. 25., 29. тачка 3. и члана 31. Закона о Савезном уставном суду, захтев одбацио, као неуредан.

(Савезни уставни суд, решење I У број 58/96, од 19. јуна 1996)

Општи акт не може стати на правну снагу пре него што буде објављен

Пословником о раду Врховног суда Србије („Службени гласник РС”, број 9/96 — пречишћен текст) одређено је да се тај пословник примењује од дана доношења на Општој седници Врховног суда Србије, и да ће бити објављен у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Пошто је закључио да је Пословник општи нормативни акт и да, као такав, подлеже уставносудској контроли уставности, Савезни уставни суд оценио је оспорену одредбу Пословника несагласном са Уставом СФРЈ.

Закони, други прописи и општи акти стају на правну снагу, по одредби члана 116. Устава СРЈ, најраније осмог дана од дана објављивања, осим ако се, због оправданих разлога, утврђених при њиховом доношењу, не утврди да стају на снагу раније.

Одредба члана 116. Устава СРЈ садржи једно чврсто правило, чије непоштовање значи повреду Устава СРЈ; то правило састоји се у томе да прописи и општи акти не могу стати на правну снагу пре него што буду објављени. Могућност да пропис стане на правну снагу пре него што протекне рок од осам дана од дана његовог објављивања не даје право доносиоцу општег акта да одреди да ће тај акт, независно од тога кад ће бити објављен, стати на правну снагу и пре него што буде објављен.

(Савезни уставни суд, решење III У број 35/96, од 19. јуна 1996)

Орган локалне самоуправе може утицати на одређивање цена комуналних услуга које утврђују јавна предузећа

Одлуком о снабдевању града топлотном енергијом („Сл. лист града Београда”, бр. 2/87, 13/90, 15/91, 23/92, 9/93, 25/93, 4/94, 20/94 и 2/95) прописано је како се одређује накнада за испоручену топлотну енергију, и уређена друга питања која се тичу коришћења те енергије.

Грађанин сматра да оспорена одлука није сагласна са Уставом СРЈ и Законом о облигационим односима, будући да корисницима топлотне енергије не оставља никакве могућности да утичу на то како ће користити ту енергију, с обзиром на положај уговорних страна у томе односу.

Оспорена одлука није, по оцени Савезног уставног суда, противна одредбама члана 118. Устава СРЈ, по којима се одређена јавна овлашћења могу поверити предузећу или другој организацији које може решавати о правима и обавезама физичких лица на основу закона и у поступку прописаном законом. С обзиром на то што предузећа врше јавна овлашћења само ако им она буду поверена законом, и што је овде реч управо о таквом овлашћењу, на основу републичког закона који органима локалне самоуправе даје одређена овлашћења у остваривању јавног интереса, оспорена одлука није противна Уставу и савезном закону. При томе, мора се имати у виду да оспорена одлука не прописује, непосредно, цене топлотне енергије, него само елементе на основу којих јавно предузеће којем је поверено пословање том енергијом одређује цене те енергије, сагласно Савезном закону о систему друштвене контроле цена. Иако грађанин на те цене не може непосредно утицати, Савезни уставни суд не налази да оспорена одлука представља било какву повреду уставног начела о забрани монопола.

(Савезни уставни суд, решење III У број 123/95, од 19. јуна 1996)

Врсте прихода подложних опорезивању, и пореске обвезнике — одређује републички закон

Одредбама члана 38. и члана 39. Закона о порезу на доходак грађана („Службени гласник РС”, бр. 43/94, 74/94, 53/94 и 12/96) прописано је да се приходом од самосталне делатности сматра — приход остварен од привредних делатности, пружањем професионалних и других интелектуалних услуга, и приход од друге делатности, уколико се на тај приход, по одредбама тога закона, не плаћа порез по другом основу; обвезник пореза на доходак грађана за приходе од самосталне делатности јесте физичко лице које остварује приходе од наведених делатности; обвезник тога пореза је и члан друштва са неограниченом солидарном одговорношћу, комплементар и командитор у командитном друштву, власник пољопривредног газдинства, радње или другог правног лица, у складу са одредбама члана 8. наведеног закона.

Грађанин сматра да оспорене законске одредбе, зато што адвокате сврставају у обвезнике пореза на приход од самосталне делатности, нису сагласне са Уставом СРЈ.

Устав СРЈ (члан 64) утврђује да је свако дужан да плаћа порезе и друге дажбине утврђене законом. Та одредба Устава значи јамство грађанину и правном лицу да на плаћање пореза и других дажбина могу бити обавезани

само законом. То значи да закон прописује шта се сматра приходом који је подложен плаћању пореза и одређује ко је обвезник пореза на одређени приход, односно обвезник пореза на доходак грађана. Републички законодавац слободно прописује, дакле, врсте прихода од одређених делатности који подлеже плаћању пореза на доходак грађана, и обвезнике тога прихода. Републички законодавац у томе ничим није ограничен, а најмање обавезом да делатност, каква је, нпр., адвокатска, класификује на неки други начин него што је то учињено оспореним законским одредбама.

(Савезни уставни суд, решење I У број 36/96, од 19. јуна 1996)

Повреда уставног начела забране повратног дејства закона постоји само онда кад закон дира у свршена стања

Одредбом члана 135. став 1. Закона о девизном пословању („Сл. лист СРЈ”, број 12/95) прописано је да за девизе које су до дана ступања тога закона на снагу физичка лица положила на девизни рачун или девизну штедну књижицу код овлашћене банке јемчи држава, у складу са тим, и другим савезним законом, а ставом 2. тога члана наведеног закона прописано је да обавезе по основу тога јемства настају даном доношења решења о отварању стечајног поступка над банком, у складу са савезним законом којим се уређује санација, стечај и ликвидација банака и других финансијских организација.

Грађанин сматра да оспорене законске одредбе, због тога што имају повратно дејство, нису у складу са Уставом СРЈ.

О повреди начела забране повратног дејства закона, утврђеног Уставом СРЈ, може се говорити само онда кад закон, односно поједина одредба закона одиста има такво дејство. Тек тада може се судити о томе да ли је такво дејство закона у складу са одредбом члана 117. Устава СРЈ. Савезни уставни суд налази да оспорене законске одредбе немају повратно дејство, и да, зато, нису несагласне с наведеном одредбом Устава СРЈ. Повратно дејство закона постоји само кад се нови закон има применити на односе који су завршени пре него што је нови закон стао на снагу. Ако се нови закон има применити на односе који су у току, такав закон нема повратну снагу, па се зато ни не поставља питање да ли је сагласан са Уставом. Оспорене законске одредбе односе се на девизе физичких лица које се и даље налазе на девизним рачунима или на девизним штедним књижицама банака или других финансијских организација. Другим речима, оспорене законске одредбе тичу се односа који нису завршени, стања која трају, несавршених ствари, обавеза банака и других финансијских организација које нису извршене, и зато немају повратно дејство.

(Савезни уставни суд, решење I У број 73/96, од 19. јуна 1996)

Завођење месног самодоприноса није противно Уставу СРЈ

Одлуком о самодоприносу на територији Ниша за раздобље 1996-2000. године („Службени лист града Ниша”, број 27/95), заведен је самодопринос, за сврхе ближе одређене том одлуком.

Пошто доношење оспорене одлуке није текло по поступку прописаном законом, грађанин је оспорио законитост те одлуке.

Самодопринос је „катеорија” републичког устава и закона, тј. „катеорија” Закона Републике Србије о самодоприносу („Сл. гласник РС”, број 29/93). Уз то, имајући у виду да се законитост оспорене одлуке доводи у питање са становишта њене сагласности са републичким законом, и да не постоји савезни закон о самодоприносу грађана, Савезни уставни суд нашао је да се питање законитости те одлуке може поставити само у поступку пред Уставним судом Републике Србије.

Оспорена одлука није противна Уставу СРЈ. Она исходи из примене републичког закона, без обзира на то што обавеза плаћања самодоприноса настаје тек доношењем одлуке о томе. Бивајући обавезан на плаћање самодоприноса по одлуци органа локалне самоуправе, грађанин је, по схватању Савезног уставног суда, у суштини ствари, обавезан на плаћање једне друштвене дажбине на основу закона. Оспорена одлука није, према томе, противна одредби члана 64. Устава СРЈ, по којој је свако дужан да плаћа порезе и друге дажбине утврђене законом, будући да оспорена одлука исходи — као што је речено — из републичког закона о самодоприносу.

(Савезни уставни суд, решење III У број 187/96, од 19. јуна 1996)

Уставном жалбом штите се само слободе и права човека и грађанина

Предузеће П., у Београду, поднело је Савезном уставном суду уставну жалбу против решења Извршног одбора СО Врачар, у Београду, о одређивању корисника за постављање привремених објеката — киоска, на територији те општине.

Уставна жалба о којој одлучује Савезни уставни суд, по одредби члана 124. став 1. тачка б) Устава СРЈ, јесте средство за заштиту слобода и права човека и грађанина, кад су оне повређене појединачним актом или радњом. Реч је, дакле, о средству које је намењено човеку и грађанину, који се, сходно природи уставне жалбе, једино може користити тим средством. Право на уставну жалбу Устав СРЈ није дао и правном лицу, за заштиту права и интереса који, Уставом СРЈ, нису утврђени као слободе и права човека и грађанина.

Правно лице може поднети уставну жалбу Савезном уставном суду, по одредби члана 37. став 2. Закона о Савезном уставном суду („Сл. лист СРЈ”, број 36/92) само онда кад, по својим правилима, има задатак да штити слободе и права човека и грађанина. С обзиром на то што Предузеће П. није правно лице чији је задатак да штити слободе и права човека и грађанина, уставна жалба Предузећа није допуштена.

(Савезни уставни суд, решење Уж број 6/96, од 3. јула 1996)

Правила о пословању готовим новцем односе се на сваког ако учествује у платном промету

Одредбама члана 1. Одлуке о условима и начину плаћања готовим новцем („Службени лист СРЈ”, број 22/96) прописано је да учесници у платном

промету који су дужни да отворе пословни рачун код носиоца платног промета могу плаћати готовим новцем са свога пословног рачуна само кад плаћају физичком лицу које, по прописима, није дужно да отвори жиро-рачун код носиоца платног промета; изузетно, учесници у платном промету могу плаћати готовим новцем са свога пословног рачуна и ако се плаћање врши правном лицу или радњи, по појединачној исправи, у износу до 500 нових динара, и то само у изузетно оправданим случајевима.

Грађанин сматра да оспорене одредбе Одлуке нису у складу са одредбом члана 6. Закона о платном промету, будући да, по тој законској одредби, обавезе у погледу одређеног начина плаћања имају само правна лица.

Одредбе члана 6. Закона о платном промету („Сл. лист СРЈ”, бр. 53/92, 16/93, 31/93, 32/94 и 61/95) обавезује правна лица да новчана средства воде на рачуну код носиоца платног промета и да плаћања обављају преко тога рачуна. Та законска одредба — чије је значење у томе да су правна лица дужна да новчана средства воде на рачуну код носиоца платног промета и да плаћања обављају преко тога рачуна — обавезује, дакле, учеснике у платном промету на такво новчано плаћање. Њено значење није у томе да Народна банка Југославије не може прописати начин и услове за плаћање готовим новцем и у случају у којем учесник у платном промету није правно лице. Ограничавајући висину средстава за плаћање готовим новцем, Народна банка Југославије поступила је у складу са наведеним савезним законом, не дирајући, при томе, у права власника који нема својство правног лица која он има као — власник новчаних средстава.

(Савезни уставни суд, решење IV У број 89/96, од 3. јула 1996)

Савезни уставни суд не одлучује о уставности и законитости појединачних аката

Скупштина општине Врачар, у Београду (Извршни одбор) утврдила је „Услове конкурса за одређивање корисника за постављање привремених објеката — киоска на територији Општине”.

Грађанин сматра да означени акт није у складу са одредбом члана 26. став 2. Устава СРЈ и одредбама члана 11. Закона о општем управном поступку, будући да не садржи одредбе о двостепеном поступку при одлучивању о пријавама по конкурсу.

Савезни уставни суд одлучује, по одредбама члана 124. Устава СРЈ, о томе да ли су општи акти сагласни са Уставом СРЈ и савезним законом. Уставносудској контроли уставности и законитости коју врши Савезни уставни суд не подлежу, дакле, акти који немају својство општег нормативног акта. Савезни уставни суд сматра да „услови” немају својство општег акта, будући да није у питању општи акт који на општи начин уређује једно питање, већ — акт пословања, конкурса на основу чијег исхода одлучује надлежни орган. С обзиром на садржину „услова”, који не садрже никакву одредбу која се односи на слободе и права човека и грађанина зајамчене Уставом СРЈ, исходи да нема места одлучивању о уставности и законитости наведеног акта.

(Савезни уставни суд, решење III У број 65/96, од 3. јула 1996)

Пропис о посебној такси на територији града Београда у 1996. није противан Уставу СРЈ

Чланом 80а. Закона о акцизама и порезу на промет („Сл. гласник РС”, бр. 43/94, 53/95 и 24/96) прописано је да град Београд може, у складу са тим законом, увести посебну таксу на промет производа и услуга извршен на територији Града, за време до 31. децембра 1996., највише до 3%.

Грађанин сматра да обавеза плаћања пореза и других дажбина може бити утврђена само законом, и да, због тога, Скупштина града Београда није могла увести означену таксу. Због тога су и Закон и наведена одлука противне Уставу СРЈ.

Одредбом члана 64. Устава СРЈ утврђено је да је свако дужан да плаћа порезе и друге дажбине уведене законом. Порези и друге дажбине уводе се, сагласно одредбама члана 77. тач. 2. и 9. Устава СРЈ, законом републике, будући да Савезна Република Југославија уређује само основе пореског система, а, кад је реч о порезима — само оне порезе који су од значаја за јединствено тржиште Југославије.

Обавеза коју установљује — на основу оспорене одредбе Закона — Одлука Скупштине града Београда о посебној такси на промет производа и услуга на територији града Београда („Сл. лист града Београда”, број 8/96) — представља обавезу која, у суштини ствари, настаје не на основу те одлуке, него на основу Закона. С обзиром на то, значи да није у питању обавеза која настаје на основу општег акта чија је правна снага испод правне снаге закона. Оспорена законска одредба, и оспорена одлука нису, зато, противне Уставу СРЈ. При томе, Савезни уставни суд налази да се не поставља питање уставности оспорене законске одредбе ни са становишта неуставног „преношења” надлежности републичког законодавца на органе локалне самоуправе, будући да није у питању стварно „преношење” законодавног овлашћења, већ једно овлашћење законодавца органу локалне самоуправе да пропише тачно одређену дажбину, односно означену таксу.

(Савезни уставни суд, решење III У број 105/96, од 3. јула 1996)

Одредбе Закона о Војсци Југославије које прописују шта чини основ за одређивање старосне пензије немају повратно дејство

Одредбама чл. 244. и члана 261. Закона о Војсци Југославије прописано је: да се старосна пензија утврђује у одређеном проценту од пензијског основа; да пензијски основ чини плата која припада професионалном војнику по одредбама члана 71. тога закона, у последњем месецу пре престанка својства професионалног војника, према елементима плате коју професионални војник има у часу престанка професионалне војне службе; да се пензије одређене по томе закону усклађују, почетком сваке календарске године, са пензијама одређеним у претходној години; начин на који се пензије усклађују; да се пензијски основ, кад је измењена структура плате према којој се, на основу прописа о платама професионалних војника, измењени износи узимају за утврђивање новог пензијског основа; да се пензије, усклађене по одредбама

члана 261. Закона о Војсци, усклађују, од 1. јула текуће године, на основу података из прописа о платама професионалних војника одговарајућег чина.

Грађанин сматра да оспорене одредбе Закона нису сагласне с одредбама чл. 20. став 2. и члана 117. Устава СРЈ, због тога што имају повратно дејство и што грађане стављају у неједнак положај при утврђивању пензијског основа и усклађивању пензија.

Оспорене одредбе Закона немају повратно дејство, па се зато ни не поставља питање да ли су сагласне са одредбом члана 117. став 1. Устава СРЈ. Те одредбе делују у време које пада после њиховог објављивања, односно ступања на снагу, а односе се на одређивање пензија, односно усклађивање пензија одређених по томе закону, и ранијих пензија. Оне ни у чему не доводе у питање висину раније одређених пензија. Те одредбе тичу се раније одређених пензија само кад је у питању усклађивање пензија, што је уређено одредбом члана 261. став 3. Закона. Ни та одредба Закона нема повратно дејство, будући да не доводи у питање раније одређену пензију и да, не дирајући у висину раније одређене пензије, прописује само шта убудуће служи као основ за усклађивање свих пензија, без обзира на време стицања пензије. У питању је, дакле, јединствен основ за усклађивање пензија, па нема ни повреде начела једнакости грађана, из члана 20. став 1. Устава СРЈ.

(Савезни уставни суд, решење I у број 93/96, од 3. јула 1996)

Савезни уставни суд не одлучује о томе да ли су подзаконски акти сагласни један с другим

Предузеће А. предложило је Савезном уставном суду да утврди да одређена одредба Правилника о начину утврђивања књиговодствене вредности и процене вредности друштвеног капитала („Службени гласник РС”, број 50/91) није сагласна са одредбом члана 6. Правилника о начину утврђивања износа пословног фонда („Службени лист СРЈ”, број 53/90).

Савезни уставни суд одлучује, по одредбама члана 124. Устава СРЈ, о томе да ли су прописи органа у републикама сагласни са Уставом СРЈ и савезним законом. Уставносудска контрола уставности и законитости коју врши Савезни уставни суд не обухвата, дакле, контролу сагласности подзаконских аката органа у републикама са подзаконским актима савезних органа, па Савезни уставни суд не може одлучивати о томе да ли је оспорени акт сагласан са подзаконским актом савезног органа.

(Савезни уставни суд, решење III У број 84/96, од 3. јула 1996)

Обустава извршења појединачног акта може се наредити само у случају да су последице извршења одиста неотклоњиве

Одлуком о одређивању пољопривредних и прехранбених производа за које се при увозу плаћа посебна дажбина и о висини те дажбине („Сл. лист СРЈ”, број 13/96) одређено је да та одлука стаје на правну снагу наредног дана од дана објављивања у „Сл. листу СРЈ”.

Предузеће С. покренуло је поступак за оцењивање уставности оспорене одлуке због тога што сматра да одредба те одлуке о њеном ступању на снагу није сагласна са одредбама члана 116. и члана 117. Устава СРЈ, по којима општи акти стају на правну снагу најраније осмог дана од дана објављивања, и не могу имати повратно дејство. Предузеће је предложило и да Суд нареди да се обустави извршење појединачних аката и радњи предузетих на основу оспорене одлуке.

Пошто се поступак за оцењивање уставности оспорене одлуке сматра покренутим, сагласно Уставу СРЈ, самим подношењем предлога Предузећа С., Суд је предлог доставио на одговор Савезној влади, а решењем одбацио захтев за обуставу извршења појединачних аката и радњи предузетих на основу оспорене одлуке.

Обуставу извршења појединачних аката и радњи предузетих на основу општег акта чија се уставност, односно законитост оцењује, Савезни уставни суд може наредити, по одредби члана 132. Устава СРЈ, само ако би њиховим извршењем могле настати неотклоњиве штетне последице. Обустава извршења појединачних аката и радњи јесте средство за заштиту слобода, права и интереса које може бити употребљено само у случају кад извршење појединачног акта или радње може имати стварно неотклоњиве штетне последице. Обустава извршења није, дакле, средство којим се, без обзира на речено, спречава извршење одређеног закона, другог прописа и општег акта независно од тога да ли последице могу бити отклоњене након што, евентуално, општи акт буде оглашен неуставним или незаконитим. Уколико би оспорена одлука била проглашена неуставном, последице њене примене могућно је отклонити, сагласно одредбама Закона о Савезном уставном суду. У овоме случају то је могућно, после евентуалне одлуке о неуставности оспорене одлуке. Нису, дакле, у питању такве последице чије отклањање доцније не би било могућно, па нема места захтеву за обуставу извршења.

(Савезни уставни суд, решење IV У број 90/96, од 3. јула 1996)

Имунитетско право посланика у Већу грађана Савезне скупштине

Веће грађана Савезне скупштине може, својим пословником, овлашћити своје радно тело да врши одређене послове остваривања имунитета савезних посланика у време већи

Из образложења:

„Одредбама члана 25. ст. 5. и став 6. Пословника Већа грађана Савезне скупштине („Сл. лист СРЈ”, број 43/94) одређено је да одбор тога већа за мандатно-имунитетска питања одлучује о давању одобрења за одређивање притвора, односно за одржавање решења о лишењу слободе или о покретању кривичног поступка, или другог поступка против савезног посланика на снази, кад се за то стекну услови а Веће није у редовном заседању, с тим што о томе обавештава Веће на првој наредној седници, при чему Веће може опозвати дато одобрење до завршетка првостепеног поступка.

Уставност тих одредби Пословника оспорила је Српска радикална странка, тврдио о њиховој несагласности са одредбама члана 87. Устава СРЈ,

која се састоји у томе што радном телу већа омогућује да врши оне послове које, по Уставу, може вршити искључиво Веће грађана Савезне скупштине.

Савезни уставни суд одбио је захтев за покретање поступка за оцењивање уставности оспорених одредби Пословника, налазећи да те одредбе нису несагласне са Уставом СРЈ.

Оспорене одредбе Пословника овлашћују Одбор Већа грађана Савезне скупштине за мандатно-имунитетска питања да о питањима имунитета одлучује искључиво онда кад Веће није у редовном заседању; при томе, коначна одлука увек припада Већу грађана, које о одлуци Одбора мора бити обавештено на првој наредној седници. И онда кад одлучује сам, у одређеном тренутку, Одбор чини то у име Већа грађана. То није противно, по оцени Савезног уставног суда, ни одредбама члана 87. Устава СРЈ о имунитету савезних посланика, ни одредбама чл. 88. и члана 90. тога устава. Оспорене одредбе Пословника не доводе у питање остваривање одредби члана 90. Устава СРЈ о одлучивању о питањима из надлежности Савезне скупштине у њеним већима. Питање одобрења за притвор савезног посланика у Већу грађана Савезне скупштине увек остају у надлежности тога већа, па и онда кад о тим питањима, у одређеном случају, одлучује Одбор тога већа. Тиме, по оцени Савезног уставног суда, ничим није доведено у питање остваривање уставних норми о имунитету савезних посланика. Чињеница што о томе одлучује Веће грађана, кад је реч о посланику у томе већу Савезне скупштине, не спречава то веће да својим пословником овласти и Одбор да одлучује о тим питањима у одређеном случају, нити значи неуставно преношење овлашћења Већа грађана Савезне скупштине на његово радно тело.”

(Савезни уставни суд, одлука I У број 109/95, од 11. септембра 1996)

Избор савезних посланика у Веће грађана Савезне скупштине

Двотрећинском већином гласова свих посланика у свакоме од већа, Савезна скупштина дужна је да донесе само изборни закон којим се уређују основна питања избора посланика у то веће

Из образложења:

„Законом о изменама Закона о изборним јединицама за избор савезних посланика у Веће грађана Савезне скупштине („Сл. лист СРЈ”, број 28/96) прописано је да, за избор савезних посланика у то веће Савезне скупштине постоји, у Републици Црној Гори, седам изборних јединица, у којима се бира тридесет посланика, а у Републици Србији — 29 изборних јединица, у којима се бира 108 посланика.

Уставност тога закона оспорило је више подносилаца захтева за оцењивање његове уставности, тврдећи да је у питању савезни закон који, по самом Уставу СРЈ, мора бити донесен двотрећинском већином гласова свих посланика у свакоме од већа Савезне скупштине. Пошто је донесен обичном већином гласова, то тај закон није, по мишљењу подносилаца захтева, у складу са Уставом СРЈ.

Савезни уставни суд одбио је да утврди да оспорени закон није у складу са Уставом СРЈ.

Значење одредбе члана 90. став 2. Устава СРЈ, по којој савезни закон о избору савезних посланика у Веће грађана Савезна скупштина доноси двотрећинском већином гласова свих савезних посланика у свакоме од већа Скупштине, састоји се, по схватању Савезног уставног суда, у томе да се савезни закон о избору савезних посланика у то веће Скупштине доноси двотрећинском већином гласова онда кад тај закон уређује основна питања од значаја за избор савезних посланика у то веће Скупштине. Та одредба Устава СРЈ не искључује, дакле, могућност да одређена питања избора која не спадају у основна питања, буду уређена законом који не мора бити донесен означеном већином гласова. Стога, чињеница што оспорени закон, који се односи искључиво на изборне јединице, није донесен двотрећинском већином гласова, него обичном већином, не значи неуставност тога закона.

Савезни уставни суд није покренуо ни поступак за оцењивање уставности одредби члана 88. Закона о избору посланика у Веће грађана Савезне скупштине („Сл. лист СРЈ”, број 57/93), којима је прописано како се расподељују мандати, број мандата који добија поједина изборна листа, и друга питања утврђивања броја мандата. Савезни уставни суд сматра да та законска одредба није противна Уставу СРЈ — одредби члана 81. став 2., по којој се избор и престанак мандата савезних посланика у Већу грађана Савезне скупштине уређује савезним законом. То значи да савезни закон може утврдити онај изборни систем који је и — утврђен тим савезним законом. Из тога изборног система природно произлази и начин расподеле мандата, прописан оспореном одредбом наведеног закона од 1993. г. Оспорене законске одредбе нису противне ни одредби члана 80. став 2. Устава СРЈ, о саставу Већа грађана Савезне скупштине, односно о броју посланика у томе већу који се бира на одређен број бирача. Та законска одредба не уређује, уосталом, питање броја посланика зависно од броја бирача, већ — расподелу мандата на основу резултата гласања у одређеној изборној јединици, па зато није противна наведеној одредби Устава СРЈ.”

(Савезни уставни суд, решење I У број 124/96, од 11. септембра 1996)

Одбацавање захтева за оцењивање уставности и законитости општег акта

Савезни уставни суд одбацивае захтев за оцењивање уставности, односно законитости општег акта кад утврди да је већ одлучивао о истој ствари

Из образложења:

„Грађанин је захтевао да Савезни уставни суд оцени уставност, односно законитост одредби члана 16. Одлуке о изменама и допунама Тарифног система за продају електричне енергије („Службени гласник РС”, бр. 23/95 и 47/95), којима је уведена тзв. блок-тарифа.

Одредбом члана 29. став 1. тачка 4) Закона о Савезном уставном суду прописано је да ће Суд одбацити иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности, односно законитости кад утврди да је већ одлучивао о истој ствари.

Савезни уставни суд утврдио је да је, решењем III У број 159/95, од 24. јануара 1996. године, одбио да прихвати иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности оспорених одредби наведене одлуке. С обзиром на то што је Суд већ одлучивао о ствари која је предмет захтева и у овоме случају, произлази да нови захтев није допуштен и да се, сагласно наведеној одредби Закона о Савезном уставном суду, има одбацити.

Иницијатива грађанина садржавала је и захтев да Суд оцени примену одредби Закона Републике Србије о електропривреди. Полазећи од одредби члана 124. Устава СРЈ, по којима Савезни уставни суд одлучује о уставности и законитости општих аката, и по којима тај суд не одлучује о томе како је примењена одређена одредба закона, односно општег акта, Савезни уставни суд одбадио је захтев грађанина, у целини.”

(Решење Савезног уставног суда, I У број 75/96, од 11. септембра 1996)

Наплата потраживања са одређеног рачуна

Наплата потраживања са рачуна дужника може се вршити само са — одређеног рачуна дужника

Из образложења:

„Одредбом тачке 52. Упутства о јединственом плану рачуна за обављање платног промета код Службе за платни промет („Службени лист СРЈ”, бр. 24/93, 22/94 и 31/94) прописано је да се на рачунима „Групе 83 — Пролазни рачуни за прикупљање реализације”, евидентира уплата реализације коју врше пословне јединице учесника у платном промету и пренос те реализације на пословни рачун учесника у платном промету, и да се средства на томе рачуну не могу користити за непосредна плаћања, већ да се преносе на пословни рачун учесника у платном промету.

Грађанин сматра да оспорена одредба Упутства није у складу са Уставом СРЈ и Законом о извршном поступку, који не предвиђа могућност изузимања од пленидбе новчаних средстава дужника на некоме од његових рачуна, будући да ствара категорију привилегованих правних лица у случају кад она имају више рачуна.

Закон о извршном поступку прописује да се наплата новчаног потраживања може вршити и преносом средстава са рачуна дужника на рачун повериоца. Закон о извршном поступку није прописао са којих се рачуна дужника може вршити наплата. То питање уређује се посебним прописима: прописима о платном промету у земљи.

Платни промет у земљи уређује Народна банка Југославије, сагласно одредби члана 40. став 1. тачка 5) Закона о Народној банци Југославије. Сагласно томе пропису, Народна банка Југославије овлашћена је да пропише које рачуне мора имати учесник у платном промету, и начин пословања средствима по одређеним рачунима. Из тога излази и овлашћење да се пропише и постојање тзв. пролазних рачуна и њихово значење, нарочито онда кад учесник у платном промету има одређене радне јединице које, у одређеној мери, иступају у платном промету. Све док, сагласно другим прописима, средства са пролазног рачуна не буду распоређена на одређене рачуне, чињеница што на томе рачуну постоје средста не даје право на наплату са тога

рачуна. Тај режим пословања по одређеним рачунима правних лица није никаква привилегија оних који имају више рачуна, већ само увођење реда у платни промет. Уз то, то никако не може значити да правно лице које има и пролазни рачун бива повлашћено и да може избећи своје обавезе, па и могућност принудног скидања средстава са рачуна правног лица.”

(Решење Савезног уставног суда, IV У број 91/96, од 11. септембра 1996)

Пленидба пописаних ствари и јавна продаја за порески дуг

Принудну најлажу пореске обавезе на покрећним стварима уређују порески прописи: Закон о порезу на доходак грађана

Из образложења:

„Одредбама чл. 174. став 4. и члана 176. став 4. Закона о порезу на доходак грађана („Службени гласник РС”, бр. 43/94, 74/94, 53/95, 12/96 и 26/96) прописан је поступак јавне продаје пописаних ствари за порески дуг.

Грађанин сматра да оспорене законске одредбе нису сагласне са Уставом СРЈ и одредбом члана 2. Закона о извршном поступку, односно да питања која је уредио републички закон не могу бити уређена тим законом.

Савезни уставни суд изразио је — одлучујући о захтеву грађанина — пре свега, становиште по којем оспорене законске одредбе, које не чине никакве разлике међу грађанима по основима по којима се те разлике не смеју чинити, нису несагласне са одредбама чл. 19. и члана 20. Устава СРЈ.

Одредбе Закона о извршном поступку примењују се у поступку за извршење које спроводи редовни суд, тј. намирују обавезе о којима је правноснажно одлучио надлежни редовни суд. Постојање Закона о извршном поступку не значи и — непостојање другог закона којим се уређује извршење онда кад о правима и обавезама не одлучује редовни суд, већ надлежни орган управе. То што се одређене одредбе Закона о извршном поступку примењују и у извршењу које спроводи орган управе, такође не значи да законодавац не сме, у одређеним областима у којима одлучују органи управе прописати посебан поступак, као што је поступак принудне наплате пореских дугова. Зато је Савезни уставни суд оценио да оспорене законске одредбе нису несагласне са Уставом СРЈ ни са Законом о извршном поступку.”

(Решење Савезног уставног суда, I У број 125/96, од 11. септембра 1996)

Престанак радног односа по сили закона

Републички закон може престанак радног односа запосленој независно од његове воље уредити и друкчије него што је уређен Законом о основама радних односа

Из образложења:

„Одредбом члана 87а. став 1. Закона о радним односима („Службени гласник РС”, бр. 45/91, 18/92, 22/93, 53/93, 67/93, 23/94, 48/94, 49/95, 53/95 и 24/96)

прописано је да раднику престаје радни однос без његове сагласности, кад наврши 40 година стажа осигурања или 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања.

Грађанин тврди да оспорена законска одредба није сагласна са Законом о основама радних односа („Службени лист СРЈ”, број 29/96).

Одредбом члана 66. став 1. тачка 1) Закона о основама радних односа прописано је да запосленоме престаје радни однос независно од његове воље и воље послодавца (по сили закона) кад наврши 65 година живота или 40 година стажа осигурања, ако законом није друкчије одређено.

Савезни законодавац оставио је, уређујући основе радних односа независно од воље радника (и послодавца), могућност да престанак радног односа у наведеним случајевима буде, републичким законом, и друкчије уређен. Сагласно томе, републички законодавац прописао је да раднику који је навршио 65 година живота радни однос престаје по сили закона ако је навршио и најмање 15 година стажа осигурања. Савезни уставни суд оценио је да оспорена законска одредба није несагласна са наведеном одредбом савезног закона, већ због тога што савезни закон допушта да то питање, републичким законом, буде и друкчије уређено. Прописујући да раднику престаје радни однос по сили закона не само у случају навршених 65 година живота, него и навршења најмање 15 година стажа осигурања, републички законодавац није, по оцени Савезног уставног суда, уредио питање престанка радног односа по сили закона противно Закону о основама радних односа. Савезни уставни суд указао је, при томе, да оспорено решење републичког закона представља и одређено јемство да раднику који је навршио 65 година живота не може престати радни однос по сили закона уколико није навршио и године стажа осигурања чијим навршењем стиче право на старосну пензију. Републички закон заштитио је, тако, радника са навршених 65 година живота од опасности да му радни однос престане по сили закона са стажом осигурања чијим навршењем не би могао стећи право на старосну пензију, и опасности да изгуби одређену социјалну сигурност.”

(Решење Савезног уставног суда, I У број 121/96, од 11. септембра 1996)

Одлучивање о примени општег акта

Савезни уставни суд не одлучује о томе како је, у одређеном случају, примењен закон

Из образложења:

„Грађанин је тражио да Савезни уставни суд оцени законитост одређене одредбе Статута предузећа Ј., из С., тј. да одлучи о томе да ли је оспорена одредба Статута сагласна са Законом о предузећима, од 1988. године, и о томе да ли је Статут донесен на збору радника који је (не) прописно сазван.

Одбацујући иницијативу за покретање поступка за оцењивање законитости оспорене одредбе Статута, Савезни уставни суд пошао је, пре свега, од тога што је Закон о предузећима — са којим оспорена одреба Статута, наводно, није сагласна — престао да важи: ступањем на снагу новог Закона о предузећима („Сл. лист СРЈ”, број 29/96), који је предузећима оставио рок

за усклађивање њихове организације и општих аката са тим законом. Имајући у виду што је законитост Статута оспорена због тога што, наводно, збор радника на којем је Статут донесен није прописно сазван, што значи због примене закона, Савезни уставни суд нашао је да захтев треба одбацити, будући да Суд, по Уставу СРЈ, не одлучује о примени закона, другог прописа и општег акта, већ о његовој сагласности са другим актом са којим мора бити сагласан.”

(Решење Савезног уставног суда, III У број 119/96, од 11. септембра 1996)

Одбацавање захтева због ненадлежности

Савезни уставни суд није надлежан да одлучује о сагласности опшћег акта са законом републике-чланице

Из образложења:

„Грађанин је захтевао од Савезног уставног суда да одлучи о томе да ли је одредба члана 6. став 2. Уредбе о зарадама за време примене санкција међународних организација („Службени гласник РС”, бр. 10/94, 29/94, 36/94, 40/94, 19/95 и 42/95) сагласна са Законом Републике Србије о радним односима.

Савезни уставни суд одлучује, сагласно одредбама члана 124. Устава СРЈ, о сагласности закона, других прописа и општих аката република-чланица са Уставом СРЈ и савезним законом. Савезни уставни суд не одлучује, дакле, о томе да ли је општи акт у републици-чланици сагласан са републичким законом. С обзиром на то што је реч о захтеву за оцењивање сагласности оспорене одредбе наведене уредбе са републичким законом, Савезни уставни суд је, позивом на одредбу члана 29. став 1. тачка 1) Закона о Савезном уставном суду, одбацио захтев грађанина.”

(Решење Савезног уставног суда, III У број 122/96, од 11. септембра 1996)

Трошкови баждарења мерних инструмената

Трошкове баждарења мерних уређаја (водомер) није дужан да сноси потрошач, већ предузеће које се бави одређеном врстом услуге која се посебно мери (мерни уређаји)

Из образложења:

„Одредбом члана 2. Одлуке о изменама и допунама Одлуке о производњи и испоруци воде („Сл. лист општина Панчево, Ковин и Опово”, број 4/95) прописано је да трошкове контроле исправности, поправке, баждарења и замене контролног водомера сноси потрошач.

Савезни уставни суд оценио је да оспорена одредба наведене одлуке није сагласна са савезним законом. Одредбама, наиме, члана 41. став 4. Закона о мерним јединицама и мерилима („Сл. лист СРЈ”, број 80/94) прописано је да су о периодичним мерилима топлотне енергије, бројилима електричне енергије, мерним трансформаторима, уклопним часовницима, водомерима,

плиномерима и мерилима која коригују запремину течности, односно гаса, и часовника за мерење времена паркирања возила, дужна да се старају предузећа која продају топлотну енергију, воду и гас, која издају простор за паркирање, без обзира на то ко је ималац одређеног мерила. Савезни уставни суд сматра да те одредбе савезног закона не дозвољавају јавним предузећима, ни у којем случају, да трошкове баждарења, оправки и одржавања одређених мерних уређаја преваљују, на било који начин, на кориснике њихових услуга”.

(Савезни уставни суд, решење III У број 65/96, од 9. октобра 1996)

Накнаде за испоручену топлотну енергију

Оснивач јавног предузећа које обавља делатности од општег интереса може прописати начин обављања те делатности, а његов општи акти о томе, има својства општих услова за обављање делатности

Из образложења:

„Одредбама чл. 36. и члана 41. Одлуке о снабдевању града топлотном енергијом („Сл. лист града Београда”, бр. 2/87, 13/90, 15/91, 23/92, 9/93, 25/93, 4/94, 20/94 и 2/95) прописано је на који начин јавно предузеће које се бави испоруком топлотне енергије обавља своју делатност и утврђене обавезе тога предузећа и корисника његових услуга.

Подносилац захтева за оцењивање уставности и законитости оспорених одредби наведене одлуке сматра да оне нису у складу са Уставом СРЈ и Законом о облигационим односима, због тога што кориснике топлотне енергије — правна и физичка лица, ставља у подређен положај у односу на испоручиоца топлотне енергије, који је стављен у монополски положај.

Савезни уставни суд, одлучујући о уставности и законитости оспорених одредби наведене одлуке, нашао је, пре свега, да те одредбе имају значење општих услова пословања јавног предузећа које се бави описаном делатношћу. Опште услове пословања, односно испоруке топлотне енергије може, сагласно одредбама Закона о предузећима, и одредбама посебних, републичких прописа, утврдити и само јавно предузеће, и његов оснивач, што је случај са означеном одлуком. При томе, Савезни уставни суд оценио је да оспорене одредбе наведене одлуке не омогућују јавном предузећу никакав монополски положај у обављању његове делатности и да, гледано и са тога становишта, нема разлога за изрицање одлуке о неуставности, односно незаконитости оспорених одредби Одлуке Скупштине града Београда.”

(Савезни уставни суд, решење III У број 123/95, од 9. октобра 1996)

Затезна камата

Обавеза плаћања затезне камате и висина стопе те камате може бити прописана само савезним законом

Из образложења:

„Одредбом члана 2. став 3. Одлуке о изменама и допунама Одлуке о даљинском снабдевању града топлотном енергијом и општим условима коришћења топлотне енергије, Скупштине општине у С., прописано је да, у случају закашњења у плаћању износа вредности испоручене топлотне енер-

гије, испоручилац врши усклађивање обрачуна, а да је потрошач дужан да закаснили износ дуга плати по ценама на дан уплате.

Одлучујући о законитости оспорене одлуке, Савезни уставни суд закључио је, пре свега, да је право значење оспорене одредбе наведене одлуке у томе што њен доносилац прописује обавезу потрошачу топлотне енергије на плаћање затезне камате и утврђује висину стопе затезне камате.

Обавеза плаћања затезне камате и висина стопе те камате утврђена је савезним законом: одредбом члана 277. став 1. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ”, број 29/78, 39/85 и 57/89; „Службени лист СРЈ”, број 31/93) и одредбама члана 1. Закона о висини стопе затезне камате („Службени лист СРЈ”, бр. 32/93, 23/94 и 28/96). Имајући то у виду, и наведено стварно значење оспорене одредбе наведене одлуке, Савезни уставни суд оценио је да те одредбе наведене одлуке нису сагласне са савезним законом, због тога што уређују једно питање које може бити уређено само савезним законом.”

(Савезни уставни суд, одлука III У број 25/96, од 9. октобра 1996)

Давање станова у закуп запосленима у савезним органима и савезним организацијама

Условe за давање станова у закуп запосленима у савезним органима и савезним организацијама прописује Савезна влада

Из образложења:

„Правилником о решавању стамбених потреба радника у Служби за платни промет — Централа у Београду, уређени су начин и критеријуми за давање станова у закуп и додељивање стамбених зајмова за решавање стамбених питања запослених у тој служби.

Савезни уставни суд утврдио је, одлуком, да оспорени правилник није сагласан са Уставом СРЈ и савезним законом.

Одредбом члана 22. став 1. Закона о имовини Савезне Републике Југославије („Сл. лист СРЈ”, бр. 41/93, 24/94 и 30/96) прописано је на који се начин запосленима у савезним органима могу решавати стамбена питања, а одредбом става 2. тога члана наведеног закона прописано је да Савезна влада прописује начин и критеријуме за давање станова у закуп и додељивање стамбених зајмова за решавање стамбених питања запослених у савезним органима. Савезна влада прописала је то, Уредбом о начину и критеријумима за давање станова за решавање стамбених питања запослених у савезним органима („Службени лист СРЈ”, број 16/94). Полазећи од тога, Савезни уставни суд оценио је да оспорени правилник није сагласан са Уставом СРЈ и савезним законом, због тога што налази да Служба није овлашћена да својим општим актом уређује питања која могу бити уређена само на начин прописан наведеним савезним законом, односно уредбом Савезне владе. Разлог за изрицање неуставности, односно незаконитости оспореног правилника јесте, дакле, формалне природе, па Савезни уставни суд није, стога, улазио у питање материјалне уставности, односно неуставности и незаконитости оспореног правилника”.

(Савезни уставни суд, одлука IV У број 28/96, од 9. октобра 1996)

Упућивање радника у друго предузеће

За упућивање радника у друго предузеће потребна је и његова сагласност

Из образложења:

„Одредбом члана 21. став 2. Закона о радним односима („Службени гласник РС”, бр. 45/91, 18/92, 22/93, 53/93, 67/93, 34/94, 48/94, 49/95, 53/95 и 24/96) прописано је да радник може бити упућен на рад, на одређено време, у друго предузеће, на радно место које одговара његовој стручној спреми одређене врсте занимања, на основу споразума надлежних органа, и без његове сагласности, најдуже до три месеца, а кад су у питању наставници у васпитно-образовној установи — до краја школске године.

Грађанин сматра да оспорена одредба наведеног закона није сагласна са одредбом члана 20. Закона о основним правима из радних односа („Службени лист СФРЈ”, бр. 60/89 и 42/90), по којој је за упућивање радника у друго предузеће потребна и његова сагласност.

Савезни уставни суд одлучио је да покрене поступак за оцењивање сагласности оспорене одредбе републичког закона са савезним законом.

Закон о основним правима из радних односа престао је да важи даном ступања Закона о основама радних односа („Службени лист СРЈ”, број 29/96) на снагу. Стога се за Савезни уставни суд поставља питање да ли је оспорена одредба републичког закона сагласна са важећим савезним законом: Законом о основама радних односа.

Закон о основама радних односа прописује, одредбом члана 18., да запослени може, у случајевима утврђеним законом, бити привремено распоређен код другог послодавца, на основу споразума послодаваца, и уз сагласност запосленог.

Полазећи од тога да Закон о основама радних односа прописује да је за привремено распоређивање запосленог у друго предузеће, односно код другог послодавца потребна не само сагласност послодаваца, већ и — сагласност запосленог, Савезни уставни суд оценио је да се основано поставља питање да ли је оспорена одредба републичког закона сагласна са Законом о основама радних односа, па је стога одлучио да покрене поступак у којем треба оценити да ли је републички закон сагласан са савезним законом у наведеном питању.”

(Савезни уставни суд, решење I У број 135/96, од 9. октобра 1996)

Право на штрајк

Одредбе закона о томе како се осмивује право запослених на штрајк не вређају слободу и права зајамчена Уставом СРЈ

Из образложења:

„Одредбама чл. 4. и члана 5. Закона о штрајку („Сл. лист СРЈ”, број 29/96) прописано је да се одлуком о штрајку утврђују: захтеви запослених; време почетка штрајка; место окупљања учесника у штрајку ако се штрајк испољава окупљањем запослених, и штрајкачки одбор који заступа интересе

запослених и води штрајк у њихово име; ако се штрајк испољава окупљањем запослених, место окупљања учесника у штрајку не може бити ван пословних просторија, односно ван круга пословног простора запослених који ступају у штрајк.

Грађанин сматра да оспорене законске одредбе нису у складу са Уставом СРЈ, будући да законска забрана окупљања радника на улицама значи и забрану слободног и личног кретања радника, слободно изражавање њихових мисли и повреду осталих личних слобода зајамчених Уставом СРЈ.

Запосленима је, одредбом члана 57. Устава СРЈ, зајамчено право на штрајк, ради заштите њихових професионалних и економских интереса. То право остварује се у складу са савезним законом, а може бити ограничено, савезним законом, кад то захтевају природа делатности или јавни интерес. Право на штрајк остварује се, дакле, у складу са савезним законом. То значи да савезни закон може прописати одређене услове под којима се то право остварује.

Савезни уставни суд сматра, сагласно реченом, да оспорене одредбе наведеног закона не дирају у слободу и права грађана зајамчена Уставом СРЈ. Право на штрајк једно је од уставних права зајамчених Уставом СРЈ. То право може бити остварено само под условима које пропише савезни закон. Савезни закон не дира, штавише, ни у само право на штрајк, прописивањем услова под којима се то право остварује. Отуда, по оцени Савезног уставног суда, оспорене законске одредбе ни у чему не дирају у друге слободу и права грађана зајамчена Уставом СРЈ, будући да се не односе на друга права, већ на једно право које је предмет законског уређивања и које се, по самоме Уставу, остварује онако како то пропише савезни закон”.

(Савезни уставни суд, решење I У број 132/96, од 9. октобра 1996)

Пензијско и инвалидско осигурање — измена правноснажног решења

Дејство измењеног решења о правима из пензијског и инвалидског осигурања од првог дана наредног месеца од подношења захтева, односно од дана доношења решења по службеној дужности није прописано Законом о облигационим односима

Из образложења:

„Одредбама члана 195. Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС”, бр. 27/92, 82/92, 28/95 и 12/96) прописано је да се правноснажно решење Фонда пензијског и инвалидског осигурања радника може изменити новим решењем ако је њиме повређен закон или општи акт Фонда на штету осигураника, односно корисника права, или ако је о неком правном питању доцније усвојено правно схватање повољније по осигураника; ново решење донеће се и ако се сазна за чињенице које су од утицаја на право осигураника а које су настале после доношења решења; права утврђена решењем донесеним у поступку измене припадају од првог дана наредног месеца од подношења захтева за измену решења, односно од дана доношења решења у поступку за измену покренутом по службеној дужности.

Грађанин сматра да наведене законске одредбе, односно одредба о дејству измењеног решења није сагласна са одредбом члана 20. став 2. Устава СРЈ и Законом о облигационим односима, због тога што оштећеном онемогућује остваривање права на накнаду штете сагласно Закону о облигационим односима.

Савезни уставни суд оценио је да одредба члана 195. наведеног закона није противна одредби члана 20. став 2. Устава СРЈ о једнакости грађана пред законом. Оспорена законска одредба не чини, наиме, никакве разлике међу грађанима-корисницима права из пензијског и инвалидског осигурања с обзиром на њихова својства, која не смеју бити основ за неједнакост грађана, па се зато не поставља питање њене несагласности са Уставом СРЈ.

Оспорена законска одредба није, по оцени Савезног уставног суда, противна ни одредбама Закона о облигационим односима које се односе на накнаду штете, односно дан од којег оштећени има право на накнаду штете. Оспорена законска одредба не уређује питање евентуалне штете коју кориснику права из пензијског и инвалидског осигурања може нанети Фонд пензијског и инвалидског осигурања радника. Будући да нема за предмет уређивање установе накнаде штете по Закону о облигационим односима, оспорена законска одредба већ због тога не може бити несагласна са Законом о облигационим односима. То што оспорена законска одредба говори о ранијем решењу, односно о решењу које је на „штету осигураника“, не значи да је одиста у питању штета по осигураника у смислу Закона о облигационим односима, односно у смислу правила тога закона о штети и накнади. Да ли раније решење, донесено „на штету осигураника“ значи и — штету у смислу Закона о облигационим односима, суди се пред редовним судом, по правилима о накнади штете, а оспорена законска одредба не утиче на евентуалну накнаду штете по одредбама тога закона. Законодавац није, дакле, дужан да пропише друкчије дејство измењеног решења о правима из пензијског и инвалидског осигурања. Нема уставне обавезе републичког законодавца да пропише да ће решење које буде донесено у поступку измене правноснажног решења деловати од неког другог дана него што је онај прописан одредбом става 3. члана 195. наведеног републичког закона.

(Савезни уставни суд, решење I У број 20/96, од 9. октобра 1996)

Цивилна лица на служби у Војсци Југославије

Право на новчану накнаду због одвојеног живота цивилно лице на служби у Војсци Југославије које није премешћено у друго место по потреби службе, нема право на накнаду због одвојеног живота од породице

Из образложења:

„Савезни министар одбране прописао је, одредбама члана 27. Правилника о накнади путних и других трошкова у Војсци Југославије („Службени војни лист“, бр. 38/93 и 23/94), под којим условима официри по уговору, односно подофицири по уговору и цивилном лицу на служби у Војсци Југославије припада месечна накнада трошкова због одвојеног живота од породице. Цивилно лице на служби у Војсци Југославије има право на ту накнаду ако издржава породицу са којом живи у заједничком домаћинству, а због распо-

реда на службу у друго место ван дотадашњег места службовања у новом месту службовања нема стан.

Грађанин сматра да те одредбе Правилника нису сагласне са Уставом СРЈ и савезним законом, због тога што цивилна лица на служби у Војсци Југославије искључују од права на накнаду трошкова због одвојеног живота од породице, иако су то право остварила по ранијим прописима.

Савезни уставни суд одбио је да покрене поступак за оцењивање уставности и законитости оспорених одредби Правилника.

Савезни уставни суд утврдио је, пре свега, да оспореним одредбама Правилника није прописано да цивилна лица на служби у Војсци Југославије немају право на месечну накнаду трошкова због одвојеног живота од породице. У питању је, у ствари, право на ту накнаду оних цивилних лица која су то право стекла по прописима који су важили у СФРЈ. Ти прописи нису на снази, па се право на месечну накнаду може остваривати само по важећим прописима: одредбама члана 125. став 3. тачка 1. Закона о Војсци Југославије („Сл. лист СРЈ”, број 43/94), на основу којих је савезни министар одбране и донео наведени правилник. Чињеница што је цивилно лице, или друго лице на служби у Војсци Југославије остварило право на ту накнаду по ранијим прописима, не спречава, ни законодавца, ни савезног министра да одреди друкчије услове за остваривање тога права. Због тих разлога, Савезни уставни суд оценио је да нема разлога за покретање поступка за оцењивање уставности и законитости оспорених одредби Правилника.”

(Решење Савезног уставног суда, IV У број 109/96, од 20. новембра 1996)

Управни акти — одређивање аката против којих се може водити управни спор

Подзаконски акти не може прописивати да ли се против одређеног управног акта може водити управни спор

Из Образложења:

„Одредбама чл. 35. став 5. и члана 47. став 2. Правилника о начину и критеријумима за давање станова у закуп и додељивање зајмова за решавање стамбених питања запослених у Војсци Југославије („Сл. лист СРЈ”, бр. 45/95 и 28/96) било је прописано да се против решења старешине војне јединице, односно установе, донесеног поводом приговора против закључка, односно решења стамбеног органа гарнизона или другог надлежног органа из члана 35. тога правилника може покренути управни спор пред Врховним војним судом, односно да се против решења више стамбене комисије којим је одбијен или одбачен приговор против решења првостепене стамбене комисије може покренути управни спор пред Врховним војним судом.

Након што је покренут поступак за оцењивање уставности оспорених одредби наведеног правилника, савезни министар одбране изменио је наведени правилник, тако што је брисао оспорене одредбе Правилника.

Иако оспорене одредбе наведеног правилника више не постоје, после његовог новелирања, Савезни уставни суд оцењивао је, сагласно одредби члана 124. став 2. Устава СРЈ, да ли су оспорене одредбе Правилника, у време док су биле на снази, биле сагласне са Уставом СРЈ.

Савезни уставни суд изрекао је (одлуком) да оспорене одредбе Правилника, у време док су биле на снази, нису биле сагласне са Уставом СРЈ. Изричући ту одлуку, Савезни уставни суд пошао је, пре свега, од одредбе члана 138. Устава СРЈ, по којој се надлежност војних судова установљава савезним законом. При томе, Савезни уставни суд закључио је да је значење оспорених одредби Правилника било у томе што, на свој начин, одређују надлежност Врховног војног суда, која може бити одређена само савезним законом, и да оспорене одредбе због тога нису сагласне са Уставом СРЈ. Уз то, Савезни уставни суд имао је у виду и то да је већ одредбама чл. 15. и члана 19. Закона о војним судовима („Сл. лист СРЈ”, број 11/95) прописано да Врховни војни суд одлучује, у првом и последњем степену, у управном спору против аката војних органа и против управних аката других савезних организација и органа, ако је то одређено савезним законом, и да савезни министар одбране није, према томе, могао, својим општим актом, одређивати акте против којих се може водити управни спор пред Врховним војним судом.”

(Одлука Савезног уставног суда, IV У број 8/96, од 20. новембра 1996)

Систематизација послова и радних задатака у предузећима

Предузеће самостално уређује систематизацију послова и радних задатака и положај и овлашћења делова предузећа

Из образложења:

„Одредбама Систематизације послова и радних задатака Фабрике Ц, утврђени су послови и задаци лабораторије Фабрике Ц, као посебне организационе јединице Фабрике, потребна стручна спрема и радно искуство запослених, и утврђен број извршилаца послова и задатака у лабораторији.

Грађанин сматра да Систематизација није сагласна са Уставом СРЈ, Законом о предузећима и прописима Републике Србије о здравственом надзору над животним намирницама, због тога што лабораторији у саставу Фабрике није дат „независан и самосталан статус”, што је утицало на вредновање послова и задатака запослених у томе делу Фабрике.

Савезни уставни суд није усвојио иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности и законитости оспорених одредби Систематизације.

Положај делова предузећа зависи, по одредбама члана 7. Закона о предузећима („Сл. лист СРЈ”, број 29/96), од оснивачког акта друштва лица (ортачко друштво, командитно друштво), односно од статута друштва капитала (акционарско друштво, друштво са ограниченом одговорношћу). Предузеће није, дакле, дужно, по одредбама Закона о предузећима, дати своје делу, односно организационој јединици положај који ће га чинити „самосталним и независним”. Какав ће бити положај дела предузећа и, евентуално, његова овлашћења у правном промету, зависи, дакле, искључиво од предузећа. Предузеће не чини повреду Устава и Закона о предузећима у случају да неком своје делу или организационој јединици не утврди одређена овлашћења у правном промету. Штавише, и у случају постојања таквих овлашћења дела предузећа, део предузећа не стиче својство правног лица, не постаје „самосталан и независан део предузећа”.

(Савезни уставни суд, решење III У број 147/96, од 20. новембра 1996)

Избор савезних посланика у Веће грађана Савезне скупштине

Одредбама Закона о избору савезних посланика у Веће грађана Савезне скупштине по којој се председник Савезне изборне комисије, његов заменик именују из реда судија Савезног суда, а чланови те комисије и њихови заменици из реда носилаца правосудних функција није проишлена начелу једнакости грађана, зајамченом Уставом СРЈ

Из образложења:

„Одредбама члана 30. ст. 3. и 4. Закона о избору савезних посланика у Веће грађана Савезне скупштине („Службени лист СРЈ”, број 57/93) прописано је: да се председник Савезне изборне комисије и његов заменик именују из реда судија Савезног суда и да се чланови Савезне изборне комисије које бира Савезна скупштина, и њихови заменици, именују из реда носилаца правосудних функција; одредбом, пак члана 33. став 2. тога закона, прописано је да се председник и чланови изборне комисије које бира Савезна скупштина, и њихови заменици, именују из реда носилаца правосудних функција.

Грађанин сматра да оспорене законске одредбе нису сагласне са Уставом СРЈ, који гарантује једнакост грађана и „забрањује било какву дискриминацију”, пошто чине неједнакост грађана који су завршили правни факултет и положили правосудни испит а нису носиоци правосудних функција.

Уставно јамство једнакости грађана без обзира на националну припадност, расу, пол, језик, веру, политичко или друго уверење, образовање, социјално порекло, имовно стање и друго лично својство, и једнакост грађана пред законом — јамство је да грађанин не може бити неједнак зависно од тих његових својстава. То уставно јамство не спречава законодавца да, уређујући одређено питање, односно одређене друштвене односе, утврди одређене услове за обављање појединих послова и функција тако да ти услови не зависе од споменутих личних својстава грађана. Стога, ако законодавац, руковођен својим разлозима, разлозима законодавне политике, која не може бити предмет оцене уставности, пропише одређене услове који не сежу у наведено уставно начело, односно јамство, за обављање одређене функције, не чини повреду Устава СРЈ. Обавезати законодавца на решење у погледу састава Савезне изборне комисије које се истиче као разлог неуставности оспорених законских одредби значило би, у ствари, утврђивати законодавну политику, што није посао Савезног уставног суда. Због тих разлога, Савезни уставни суд не налази да је повреда Устава СРЈ то што законодавац чланство у наведеној изборној комисији ограничава искључиво на судије, односно носиоце правосудних функција.

(Савезни уставни суд, решење I У број 197/96, од 20. новембра 1996)

Избор савезних посланика у веће грађана Савезне скупштине — изборне јединице

Број чланова Већа грађана Савезне скупштине не мора у сваком шренушћу изражавати број бирача на које се бира савезни посланик

Из образложења:

„Законом о изборним јединицама за избор савезних посланика у Веће грађана Савезне скупштине („Службени лист СРЈ”, бр. 40/92 и 28/96) прописано је да у Републици Црној Гори постоји седам изборних јединица, у којима се бира 30 посланика, а у Републици Србији — 29 изборних јединица, у којима се бира 108 савезних посланика у то веће Савезне скупштине.

Фонд за развој демократије, у Београду, сматра да наведени закон није сагласан са Уставом СРЈ, због тога што у Републици Србији има, према званичним подацима Савезне изборне комисије, 7,149.179 бирача, што значи да би у Републици Србији требало да се бира 110 савезних посланика у Веће грађана Савезне скупштине.

Савезни уставни суд није усвојио иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности оспореног закона.

Одредба члана 80. став 2. Устава СРЈ, по којој се у Веће грађана Савезне скупштине бира по један савезни посланик на 65.000 бирача не може се, по схватању Савезног уставног суда, схватити тако да састав тога представничког тела у сваком тренутку изражава број бирача, будући да се бирачко тело свакодневно мења у погледу своје бројности. Та уставна норма не искључује, према томе, могућност да се број савезних посланика у томе скупштинском дому одређује законом, унапред, пре одржавања избора, на основу оних званичних података о броју бирача уписаних у бирачке спискове за које се је законодавац определио у тренутку доношења закона и који изражавају бројност бирачког тела пре почетка изборног поступка.”

(Савезни уставни суд, решење I У број 209/96, од 20. новембра 1996)

КонкурENCIЈА запослених — предузећу у којем су запослени

Запослени не може оснивати предузеће, односно обављати делатности која није сјојива са делатношћу предузећа у којем је у радном односу, а постојање противно томе — може имати за последицу престанак радног односа.

Из образложења:

„Одредбама Правилника Предузећа И., о спречавању конкуренције радника тога предузећа одређено је да запослени не може оснивати предузеће, односно обављати делатност исту или сличну делатности Предузећа, и да поступање противно одредбама Правилника о томе, може за последицу имати престанак радног односа у Предузећу.

Грађанин сматра да оспорени правилник није законит, будући да Закон о радним односима не забрањује радницима у јавним предузећима, друштвеним предузећима или запосленима код приватних послодаваца да, сами или са другим физичким или правним лицем, оснивају фирме исте или сличне делатности као што су делатности у предузећу, односно код приватног послодавца код кога су запослени.

Одлучујући о захтеву грађанина, Савезни уставни суд одбио је захтев у делу који се односи на одлучивање о сагласности Правилника са ранијим

Законом о предузећима, односно са важећим Законом о предузећима, због тога што ранији Закон о предузећима више није на снази, није важећи пропис са којим би Правилник морао бити у складу. Захтев за оцењивање законитости Правилника са становишта његове несагласности са важећим Законом о предузећима, пак, одбијен је због тога што Закон о предузећима („Сл. лист СРЈ”, бр. 29/96 и 33/96) прописује, одредбама члана 442. ст. 1. и 3., рок за усклађивање општих аката са тим законом: годину дана од дана ступања тога закона на снагу, и што то спречава оцењивање законитости општих аката предузећа пре истека тога рока.”

(Решење Савезног уставног суда, III У број 57/96, од 11. децембра 1996)

Усклађивање статута предузећа са Законом о предузећима

Сагласност статута предузећа са Законом о предузећима не може се оцењивати пре него што истекне рок за усклађивање општих аката предузећа са тим законом

Из образложења:

„Грађанин је захтевао од Савезног уставног суда да одлучи о сагласности одредби члана 22. Статута Предузећа М., са Законом о предузећима од 1990. године и Законом о предузећима, од 1996. године („Сл. лист СРЈ”, број 29/96), налазећи да оспорене одредбе Статута нису сагласне ни са ранијим ни са важећим Законом о предузећима.

Савезни уставни суд није усвојио иницијативу за покретање поступка за оцењивање сагласности оспорених одредби Статута са Законом о предузећима, од 1996. године. Одлука о томе, заснована је на одредби члана 442. ст. 1. и 3. Закона о предузећима, од 1996. године, по којој постојећа предузећа и други облици организовања и повезивања за обављање делатности настављају, даном ступања тога закона на снагу, да раде, под условима и на начин под којим су уписани у регистар и да су дужни да се организују и ускладе своје опште акте са одредбама тога закона у року од годину дана од његовог ступања на снагу. С обзиром на ту одредбу наведеног закона, Савезни уставни суд налази да не може одлучивати о сагласности Статута са Законом о предузећима пре него што истекне рок за усклађивање општих аката са тим савезним законом.

Пошто је грађанин оспорио сагласност Статута и са Законом о предузећима, од 1990. године, Савезни уставни суд одбацио је тај захтев, будући да тај закон више није на снази, и да се законитост општих аката не може оцењивати са становишта њихове сагласности, односно несагласности са законом који није на снази.”

(Решење Савезног уставног суда, III У број 192/96, од 11. децембра 1996)

Рокови за измирење пореских обавеза

Акци владе републике-чланице о продужењу рокова за плаћање пореза и других дажбина није — акци којим се обезбеђују јавни и буџетски приходи

Из образложења:

„Уредбом о условима за продужење рока плаћања пореза и других дажбина („Службени гласник РС”, број 26/96) прописано је да се обвезницима који нису измирили утврђене обавезе пореза, доприноса за обавезно осигурање и других јавних прихода доспелих до 30. априла 1996. године може продужити рок плаћања, под условима утврђеним Уредбом.

Грађанин сматра да оспорена уредба није у складу са Уставом СРЈ и савезним законом, због тога што се јавни и буџетски приходи могу обезбеђивати само законом.

Одбијајући да покрене поступак за оцењивање уставности и законитости оспорене уредбе, Савезни уставни суд пошао је, пре свега од надлежности Федерације, утврђене одредбом члана 77. став 1. тач. 2. и 9. Устава СРЈ, по којој Федерација уређује основе пореског система и финансирања надлежности Федерације. При томе, Савезни уставни суд пошао је и од Закона о основама пореског система („Сл. лист СРЈ”, број 30/96), којим су, као основе пореског система уређени, само: врсте пореза на територији СРЈ, предмет опорезивања, порески обвезник, пореска основица, врсте пореских стопа и висина, односно распон тих стопа, пореска ослобађања и пореске олакшице за порезе који су од значаја за јединствено тржиште. Питање рокова за извршење пореских обавеза није, према томе, — питање наведеног савезног закона, односно — питање које спада у надлежност Федерације. Реч је, дакле, о ствари која спада у надлежност републике-чланице, у складу са њеним сувереним правима. Због тих разлога, не поставља се питање несагласности оспорене уредбе са Уставом СРЈ и савезним законом. Уз то, ваља имати у виду да оспорена уредба не установљује никакве приходе који нису, као јавни и буџетски приходи, установљени републичким законом о порезима и доприносима, и да се, и због тога, не поставља питање неуставности оспорене уредбе са становишта њене сагласности са одредбом члана 64. Устава СРЈ, по којој се порези и друге дажбине установљују само законом.”

(Решење Савезног уставног суда, III У број 110/96, од 11. децембра 1996)

Савезно јавно правобранилаштво и војно правобранилаштво

Право је Федерације да заступање својих имовинских права и интереса повери посебним органима, какви су савезно јавно правобранилаштво и војно правобранилаштво

Из образложења:

„Уредбом о образовању савезног јавног правобранилаштва и војног правобранилаштва („Сл. лист СРЈ”, број 31/95) утврђена је организација и делокруг тих органа и начин њиховог рада у обављању послова који се односе на предузимање правних радњи и коришћење правних средстава пред судовима и другим органима ради остваривања имовинских права и интереса СРЈ и њених органа и организација.

Грађанин сматра да оспорена уредба није сагласна са Уставом СРЈ и Законом о парничном поступку, због тога што прописује обавезно заступање СРЈ и њених органа и организација које врше споменута правобранилаштва, без посебног пуномоћја, иако они које ти органи заступају имају парничну способност.

Одредба члана 68. Устава СРЈ, по којој грађанима и правним лицима правну помоћ пружа адвокатура као самостална и независна делатност, у складу са законом не значи, по схватању Савезног уставног суда, да је заступање грађана и правних лица у заштити њихових права и интереса пред судовима и другим органима искључиво право адвокатуре. Та уставна одредба јамчи, само, постојање адвокатуре као самосталне и независне службе, односно делатности за пружање правне помоћи грађанима и правним лицима. Из тога се никако не може извести да је заступање грађана и правних лица пред судовима и другим органима посао који може обављати само адвокатура. Још мање се из тога може извести да Савезна Република Југославија, односно Савезна влада не може, по Уставу СРЈ, образовати органе којима ће, као специјализованим органима, поверити послове заштите имовинских права и интереса Савезне Републике Југославије, будући да је право Савезне владе да, сагласно одредби члана 99. став 1. тачка 6. Устава СРЈ оснива и органе какви су споменута правобранилаштва. Оспорена уредба није, по оцени Савезног уставног суда, противна ни одредбама члана 80. Закона о парничном поступку, која се односи искључиво на заступање странке која нема парничну способност, и чије значење није у томе да питање заступања тих странака не може законом бити друкчије решено, тј. да те странке могу заступати само пуномоћници, који ће за то имати пуномоћје. Законски заступник странке која нема парничну способност заступа ту странку по самом закону који одређује законског заступника, коме није потребно посебно пуномоћје у парничном поступку за заступање странке чији је — законски заступник.”

(Решење Савезног уставног суда, IV У број 201/96, од 11. децембра 1996)

Тарифни систем за продају електричне енергије

Месечна накнада у фиксном износу на име обрачунске снаге за пошрошњу електричне енергије јесте елементи цене коју утврђује јавно предузеће и није повреда слобода и права човека и грађанина зајамчених Уставом СРЈ

Из образложења:

„Одредбом члана 34а. Тарифног система за продају електричне енергије („Службени гласник РС”, бр. 25/93 и 49/94) одређено је да се потрошачима електричне енергије којима се не мери обрачунска снага испоручене електричне енергије обрачунава и месечна накнада у фиксном износу која одговара вредности пет киловата обрачунске снаге по важећим тарифним ставовима.

Грађани сматрају да оспорена одредба Тарифног система трошкове пословања Електропривреде Србије „преваљује” на потрошаче електричне енергије, и да због тога није у складу са Уставом СРЈ.

Положај и права организације које обављају јавну службу, какве су електропривредне организације, уређује се, сагласно одредби члана 73. став

5. Устава СРЈ, законом. Положај Електропривреде Србије уређен је Законом о електропривреди („Службени гласник РС”, број 45/91), којим је ЈП „Електропривреда Србије” овлашћено да доноси Тарифни систем за продају електричне енергије, тј. да утврђује цене те енергије, што значи да то предузеће остварује, сагласно одредбама члана 118. Устава СРЈ, одређена јавна овлашћења која му даје републички закон.

Прописивање обавезе потрошача електричне енергије на плаћање наведене накнаде за испоруку електричне енергије јесте по оцени Савезног уставног суда, остваривање јавног овлашћења које по републичком закону има ЈП „Електропривреда Србије”, односно утврђивање висине цене електричне енергије, ствар пословне политике Јавног предузећа и надлежних органа Републике Србије. Упуштање у питања висине те цене значило би, у ствари, упуштање у вођење политике цена, што није посао Савезног уставног суда. Због тих разлога, Савезни уставни суд налази да оспорена одредба Тарифног система није противна Уставу СРЈ”.

(Решење Савезног уставног суда, I У број 40/96, од 11. децембра 1996)

Пореске стопе

Висина пореских стопа ствар је законодавне политике република-чланица

Из образложења:

„Одредбама члана 7. ст. 1. и 8. Закона о порезу на имовину („Сл. лист РЦП”, бр. 3/92, 3/94, 42/94 и 20/95) прописано је да стопа пореза на имовину за стамбене зграде и станове износи 0,25, а за зграде и станове за одмор и рекреацију који се повремено користе — 0,50% на основу утврђену одредбама члана 4. тога закона.

Грађанин сматра да виша стопа пореза на имовину на зграде за одмор и рекреацију ставља, неуставно, власнике тих зграда, односно станова у неједнак положај с власницима стамбених зграда и станова који се не користе за одмор и рекреацију.

Одлучујући о захтеву за оцењивање уставности оспорених одредби наведеног закона, Савезни уставни суд изразио је, пре свега становиште, засновано на одредби Устава СРЈ о дужности свакога да плаћа порезе и друге дажбине утврђене законом (члан 64), и на одредбама тога устава о надлежности Федерације да утврђује само основе пореског система, да је утврђивање висине пореских стопа право република-чланица, и да је то ствар законодавне политике република-чланица у области пореских односа. Различите пореске стопе с обзиром на то да ли се стамбене зграде, односно станови користе за становање или одмор и рекреацију не полазе од личних својстава власника зграда, односно станова, због чега се не поставља питање да ли су оспорене законске одредбе несагласне са уставним јамством о једнакости грађана независно од њихових личних својстава (члан 20. Устава СРЈ), која не смеју бити основ за неједнакост грађана”.

(Решење Савезног уставног суда, I У број 173/96, од 11. децембра 1996)

Студентска школарина

Уставно јамство о досљудности школовања свакоме под једнаким условима не сјречава законодавца да — осим за основно школовање — уведе школарину у одређеним случајевима

Из образложења:

„Одредбом члана 146. Закона о универзитету („Службени гласник РС”, бр. 54/92, 39/93, 44/93, 53/93, 67/93, 48/94 и 24/96) прописано је да су студенти који су започели студије закључно са школском 1992/93 годином у статусу редовног студента изједначени у погледу права и обавеза са студентима који не плаћају школарину, а студенти у статусу ванредног студента — са студентима који плаћају школарину.

Грађанин сматра да оспорена законска одредба није сагласна са Уставом СРЈ, будући да редовне и ванредне студенте који су започели студије школске 1992/93 године не ставља у једнак положај у погледу плаћања школарине.

Устав Савезне Републике Југославије јамчи, одредбама члана 62., да је школовање свакоме доступно, под једнаким условима; да је основно школовање обавезно, у складу са законом, и да се за то школовање не плаћа школарина. Устав СРЈ зајамчио је, дакле, кад је реч о школарини, грађанима СРЈ само то да се за основно школовање не плаћа школарина. Не постоји, према томе, никакво друго уставно јамство ослобађања од школарине кад је у питању школовање на вишем ступњу од основног школовања. Отуда, Савезни уставни суд сматра да је право републичког законодавца да уређује школовање на универзитету и уводи, у одређеним случајевима, школарину на универзитету. Нема никакве уставне обавезе, гледано са становишта Устава СРЈ, за републичког законодавца, да ванредне студенте, с обзиром на време уписа на универзитет (истовремено) стави у исти положај као редовне студенте уписане на универзитет споменуте школске године. При томе, Савезни уставни суд сматра да је ствар законодавне политике каква ће решења у тој ствари усвојити републички законодавац, и да Савезном уставном суду не припада да оцењује исправност те политике”.

(Решење Савезног уставног суда, I У број 183/96, од 11. децембра 1996)

Савезни уставни суд — обустава поступка

Одредбе Закона о Савезном уставном суду које се тичу обуставе поступка у одређеним случајевима и усклађивања закона и других прописа са Уставом СРЈ и савезним законом — не дирају у слободе и права човека и грађанина зајамчена Уставом СРЈ

Из образложења:

„Одредбама чл. 66. тачка 2. и члана 83. Закона о Савезном уставном суду („Сл. лист СРЈ”, број 36/92) прописано је да ће Савезни уставни суд обуставити поступак ако се у току поступка закон, други пропис или општи акт усклади са Уставом СРЈ или са потврђеним и објављеним међународним уговором или са савезним законом, а Суд не оцени да треба донети одлуку

због тога што нису отклоњене последице неуставности, односно незаконитости; да ће Суд, ако је у току поступка оспорени општи акт престао да важи или је усклађен са Уставом СРЈ, потврђеним и објављеним међународним уговором или савезним законом, а нису отклоњене последице неуставности, односно незаконитости, одлуком утврдити да тај општи акт у време његова важења није био у складу са Уставом СРЈ, односно потврђеним и објављеним међународним уговором или савезним законом, и да та одлука има исто дејство као одлука којом се утврђује да општи акт није био у складу са Уставом СРЈ, међународним уговором или савезним законом.

Грађанин сматра да оспорене одредбе наведеног закона нису у складу са одредбом члана 124. став 2. Устава СРЈ, по којој Савезни уставни суд може одлучивати о уставности и законитости аката који су престали да важе, ако од престанка важења до покретања поступка није протекло више од једне године.

Одлучујући о захтеву за оцењивање уставности одредбе члана 66. став 2. наведеног закона, Савезни уставни суд је одбацио захтев у томе делу, сагласно одредби члана 29. став 1. тачка 4. Закона о Савезном уставном суду, будући да је већ одлучивао о истом захтеву и изразио становиште по којем та одредба наведеног закона не значи да Савезни уставни суд, противно наведеној одредби Устава СРЈ, не одлучује о уставности и законитости аката који су престали да важе.

Ни одредба члана 83. Закона о Савезном уставном суду не односи се на одлучивање о уставности и законитости аката који су престали да важе, па већ због тога није противна одредби члана 124. став 2. Устава СРЈ. Та одредба Закона решава само питање правног дејства одлука Суда у случају престанка важења акта у току поступка, или његовог усклађивања са Уставом СРЈ, међународним уговором или савезним законом и донесена је у корист грађана, односно организација који су довели у питање уставност, односно законитост тих аката”.

(Решење Савезног уставног суда, I У број 117/96, од 11. децембра 1996)

Војни судови

Одредба Закона о војним судовима по којој о захтеву за заштити законитости против правноснажних одлука већа Врховног војног суда одлучује тај суд, у општој седници,

Из образложења:

„Одредбом члана 73. Закона о војним судовима („Службени лист СРЈ”, број 11/95) прописано је да о захтеву за заштиту законитости против правноснажних одлука већа Врховног војног суда одлучује тај суд, у општој седници.

Врховни војни тужилац сматра да оспорена законска одредба није у складу са одредбама члана 20. ст. 1. и 2., чл. 26. став 1., чл. 108. став 1. и члана 111. став 1. Устава СРЈ, због тога што грађане ставља у неједнак положај пред законом и ускраћује могућност Савезном суду да контролише јединствену примену савезних закона, односно могућност Врховног војног тужиоца да захтев за заштиту законитости против правноснажних одлука већа Врховног војног суда подноси Савезном суду.

Савезни уставни суд није усвојио иницијативу Врховног војног тужиоца.

Одбијајући покретање поступка за оцењивање уставности оспорене законске одредбе, Савезни уставни суд изразио је, пре свега, становиште по којем оспорена законска одредба није, ни у којем случају, противна уставном јамству једнакости грађана, будући да питање захтева за заштиту законитости не уређује зависно од личних својстава грађана.

Војни судови посебна су уставна категорија, по одредбама члана 138. Устава СРЈ — судови који се установљују савезним законом, и који суде на основу — савезних закона. Установљавање војних судова савезним законом значи, по Уставу СРЈ, и то да се њихова надлежност утврђује савезним законом, да ти судови обављају оне послове које им утврди савезни закон.

Оспорена законска одредба није противна одредбама члана 108. Устава СРЈ о Савезном суду. Те одредбе Устава СРЈ не утврђују да Савезни уставни суд одлучује о ванредном правном средству и против одлука војних судова. Напротив, та уставна одредба утврђује надлежност Савезног суда да одлучује о ванредном правном средству против одлука судова у републикама-чланицама, кад је у питању примена савезног закона. Постојање те одредбе Савезног устава не обавезује савезног законодавца на усвајање таквог решења по којем ће одлука о захтеву за заштиту законитости против правноснажних одлука већа Врховног војног суда бити у рукама Савезног суда. Стога одредба о надлежности опште седнице Врховног војног суда у наведеном случају није никаква повреда Устава СРЈ, односно разлог за покретање поступка за оцењивање уставности оспорене законске одредбе. Врховни војни тужилац, који се, за разлику од Савезног државног тужиоца, установљује законом, не може извлачити никаква овлашћења у погледу поступања пред Савезним судом из одредби члана 111. Устава СРЈ, које се односе искључиво на Савезног државног тужиоца”.

(Решење Савезног уставног суда, I У број 160/96, од 11. децембра 1996)

Имовина федерације — откуп станова

Федерација није дужна, по Уставу СРЈ, да корисницима стамбених зграда и станова у својини СРЈ омогући откуп њих зграда, односно станова

Из образложења:

„Одредбом члана 55. Закона о имовини Савезне Републике Југославије („Сл. лист СРЈ”, бр. 41/93, 24/94 и 30/96) прописано је да се, до доношења савезних прописа којима ће се уредити својинска права на непокретности, од откупа изузимају стамбене зграде и станови у својини СРЈ прибављени на основу прописа о аграрној реформи, национализацији и конфискацији и на основу других прописа о одузимању непокретности у корист државе и њених органа.

Грађанин сматра да оспорена законска одредба није сагласна са Уставом СРЈ, због тога што носиоци станарског права на станове у друштвеној својини који су постали друштвена својина по основу национализације могу, по прописима Републике Србије, откупити и те станове. Савезни закон ставља, тако, грађане у неравноправан положај, због чега није сагласан са Уставом СРЈ.

Савезни уставни суд одбио је да покрене поступак за оцењивање уставности оспорене законске одредбе.

Савезни законодавац поступио је, по оцени Савезног уставног суда, у складу са уставним овлашћењем и обавезом из члана 73. став 5. Устава СРЈ да уреди располагање и коришћење средствима која представљају државну својину, односно имовину Савезне Републике Југославије. Савезни законодавац био је, према томе, слободан да пропише да се од откупа изузимају стамбене зграде, односно станови стечени на речени начин. Другим речима, савезни законодавац није, по Уставу СРЈ, обавезан да пропише могућност откупа тих зграда, односно станова. То тим пре што је у питању, очито, једно привремено решење: до доношења савезних прописа којима ће бити уређена својинска права на непокретности. Тиме савезни законодавац не чини повреду уставног начела једнакости грађана, будући да немогућност откупа не везује ни за једно лично својство грађанина које, по одредби члана 20. став 1. Устава СРЈ, не сме бити основ за неједнакост грађана. На уставност оспорене законске одредбе нема утицаја ни чињеница што републички закон дозвољава откуп и оних станова који су стечени на исти начин као станови у својини СРЈ, будући да се републички закон односи на оне станове који су у својини Републике Србије”.

(Решење Савезног уставног суда, I У број 24/96, од 11. децембра 1996)

Закон о управним споровима

Право надлежног органа да решава по слободној оцени не искључује могућности покрећања управног спора против икаквог акта нити значи прејиспостављену законитост икаквог акта

Из образложења:

„Одредбама члана 10. Закона о управним споровима („Сл. лист СРЈ”, број 46/96) прописани су разлози због којих се управни акт може побијати у управном спору (став 1): ако актом није правилно примењен закон, други пропис или општи акт; ако је акт донео ненадлежан орган; ако у доношењу акта није поступљено по правилима поступка, а нарочито што чињенично стање није правилно утврђено, или што је из утврђених чињеница изведен неправилан закључак у погледу чињеничног стања. По одредби става 2. члана 10. Закона о управним споровима, нема неправилне примене прописа ако је надлежан орган решавао по слободној оцени на основу и у границама овлашћења које му је дато прописима и у складу са циљем у којем је овлашћење дато.

Фонд за развој демократије, у Београду, сматра да одредба члана 10. став 2. Закона о управним споровима није сагласна са Уставом СРЈ, одредбама чл. 115., 119. и члана 120., пошто се њено значење састоји у томе да је акт донесен по слободној оцени законит.

Судска контрола законитости свих управних аката, па и аката донесених по слободној оцени искључена је само по изричној одредби закона. Оспореном одредбом Закона о управним споровима није искључена могућност побијања, у управном спору, и управних аката донесених по слободној оцени, нити се њено значење састоји у томе да постоји, кад су у питању ти

акти, апсолутна претпоставка законитости тих аката. У питању је једно интерпретативно правило, које значи само оно што то правило одређује: да нема неправилне примене закона кад је надлежан орган овлашћен да решава по слободној оцени, уколико се при решавању по слободној оцени држи граница датог му овлашћења. Само уколико орган поступа у границама овлашћења и у складу са циљем у којем му је овлашћење дато, постоји претпоставка да је акт донесен по слободној оцени — законит. Но, и тај акт, због наведених разлога, подлеже судској контроли законитости управних аката, па се због тога не поставља питање његове сагласности са Уставом СРЈ."

(Решење Савезног уставног суда, I У број 206/96, од 11. децембра 1996)

Уставни закон за спровођење Устава СРЈ

Уставни закон за спровођење Устава СРЈ не подлеже уставносудској контроли

Из образложења:

„Уставним законом о изменама Уставног закона за спровођење Устава СРЈ („Сл. лист СРЈ”, број 61/95) одређено је да се савезни закони имају ускладити са Уставом СРЈ до краја 1996. године.

Уставност Уставног закона за спровођење Устава СРЈ оспорио је Фонд за развој демократије, у Београду, тврдњом да Устав СРЈ не допушта да се Уставни закон за спровођење Устава СРЈ, који је проглашен, и ступио на снагу истовремено са проглашењем Устава СРЈ, мења, будући да се тиме врше промене Устава СРЈ, супротно одредбама чл. 139-142. Устава СРЈ.

Савезни уставни суд одбацио је иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности Уставног закона о изменама Уставног закона за спровођење Устава СРЈ, налазећи да Уставни закон за спровођење Устава СРЈ не подлеже уставносудској контроли уставности. Уставни закон за спровођење Устава СРЈ акт је уставотворне власти и саставни је део Устава. То је случај и са изменама Уставног закона, кад се тај закон мења у виду Уставног закона".

(Решење Савезног уставног суда, I У број 156/96, од 11. децембра 1996)

Приредио Ђорђе Ђурковић